

ذیل

زبدهٔ گلستان

— اثر —

طیار

معارف نظارت جلیله‌سنک رخصتیله طبع اولنمشدر

استانبول

مطبعهٔ — عامره

١٣٠٦

﴿ذیل﴾

زبدهٔ گلستان

اثر

طیار

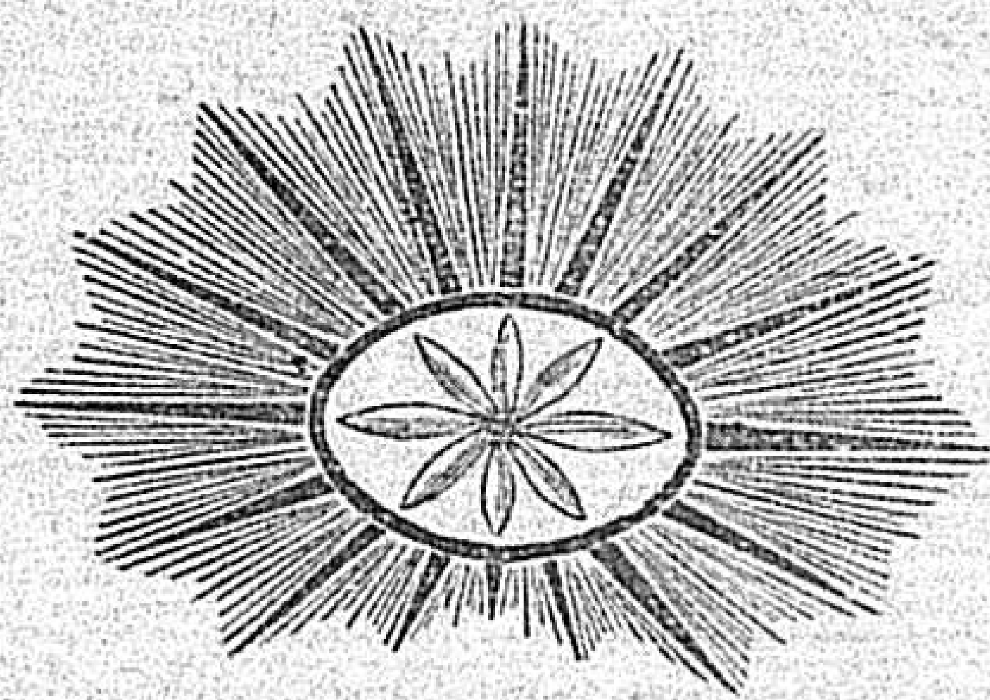
ایکنجی دفعه اوله‌رق معارف نظارت جلیله‌سنک رخصتیله طبع اولنمشدر

استانبول

۱۳۰۶

«چنین» چون ایله این لفظلرندن مرکب اولوب چون ادات تشبیه این اسم اشارتدر تخفیفدن
صکره چنین قالمشدر ومبتدادر (مصراع) بوبله «چنین» اویله «چنان» «چون» کبی
«روایت» درایت وزنده مصدر تامی اسلوب عجم اوزره اوزون یازلمشدر «کنند» مضارع

بسم الله الرحمن الرحیم

بویله / نقل ایدرلر / خبر صاحبلری که / اول زمانده
(چنین) (روایت کنند) (خداوندان اخبارکه) (درروزکار پیشین)

حکمدارلر اراسنده / عادت اول ایدیکه / اکر انلرك / برمهم
(درمیان تاجداران) (رسم آن بودکه) (اکر ایشانرا) (کاری

ایشی / ظهور ایتسیدی / اصلا بدأ امور ایتمزلر ایدی / مادامکه عقلای عصرله
عظیم) (پیش آمدی) (هیچ کار نکردندی) (تابحکمای زمان)

مشاوره ایتمیه‌لر
(مشورت نکردندی)

(محصول) اهل بیان بویله حکایه ایدرلرکه زمان سابقده حکمدارلر اراسنده عادت اوایدی که اکر انلرك برمهم ایشی ظهور ایتسیدی عقلای عصرله مشاوره ایتمدکجه اصلا بدأ امور ایتمزلر دی

جمع وروایت مفعول صریحی جمله‌سی خبر مبتدادر «خداوندان» فاعلی وخداوند واوك فتحی ونونك سكونیله صاحب ومالك معناسنه در والف ونون ادات جمعدر واخباره اضافتی فاعلك مفعولنه اضافتی قبیلندندر «در» ظرفیه «روزکار» زمان دیمك بعضاً عمردن دخی کنایه ایدرلر اضافتی بیانیه «پیشین» پیش بای عجمك کسریله اولك دیمك یانسبت نون یانسبتی تأکیدر «میان» نهان وزننده اورته وسط معناسنه در اضافتی لامیه «تاجداران» تاجدارك جمعیدرکه وصف ترکیبی درو فارسیده جمع اوچ قسمدر ا جمع ذی روح اولوب علامتی الف نون (٢) جمع غیر ذی روح اولوب علامتی «ها» حرفلریدرکه اواخر مفرداته زیاده ایدیلور «مردمان» «دشتها» کبی «٣» ذی نما وتجدد اولان اسمانك جمعیدرکه اسملر کاهیجه الف نونله وبعضاً ها لفظیله جمع ایدیلور (درختان درختهاشبان

شبها روزان روزها) کبی تاجداران دخی اقسام محررەنك قسم اولندندر «اکر» ادات شرط «ایشان» اولفظنك جمعیدر «را» حرف تخصیص «تا» توقیتیه «مشورت» مصدر میمی «نکردند» ماضئ منفی جمع «ی» ادات حکایه «از» بیانیه «تدبیر» تفعیل بابندن «رأی»

وحکمانك رأی وتدبیرندن / اعراض ایتمزلردی / شکسز
(واز تدبیرورأی انها) (درنکذشتندی) (لاجرم)

انلرك مطلوبی / حاصل اولوردی / وبعض واقع اولوردیکه / برکیمسه
(مقصود ایشان) (حاصل شدی) (وکه بودیکه) (کسی)

یوز ساعت / یاخود ایکیوز ساعت / یول کیدردی / وسفر
(صدفرسنك) (یادویست فرسنك) (راه رفتی) (ورنج

مشقتنی / چکردی / تابرحکیمی / بولوردی / وانکله
سفر) (کشدی) (تاحکیمی را) (دریافتی) (وباوی)

مشاوره ایلردی / اولوقته دکین که / پادشاهلق / نوشیروان عادله
(مشورت کردی) (تاآنکاه که) (پادشاهی) (بنوشیروان عادل)

ایرشدی
(رسید)

(محصول) وحکمانك رأی وتدبیرندن اعراض ایلمدکلری جهتله لابد انلرك مقصود ومطلوبی حاصل اولوردی و پادشاهلق نوشیروان عادله کلنجه‌یه دکین بعضاً واقع اولوردیکه برکیمسه تعب ورنج سفره تحمل ویوز وایکیوز ساعتلك مسافه‌یی قطع ایدرك برحکیمی بولوب آنکله مشاوره ایلردی

ونوشیروانك عدالتی / دنیایه / یایلدی / وکمال عدالتندن / آرزو
(وعدل او) (درجهان) (کسترده شد) وازکمال عدالت) (میخوا

ایلردیکه / برقانون / نصیحتلر حقنده / ترتیب / ایلسونکه
ست که) (دستورالعملی) (درنصایح) (ترتیب کندکه)

او چنجی بابدن مصدرلردر وحکمایه اضافتی فاعلنه‌در «در» حرف تأکید «نکذشتند» ماضئ منفی جمع «ی» ادات حکایه فاعلی تاجداراندر واز تدبیر مفعول غیر صریحی جمله‌سی مشورت نکردندی اوزرینه معطوفدر «لاجرم» لابد ولاشك دیمك «شدی» «رفتی» «کشیدی» «دریافتی» «کردی» حکایهٔ ماضیلردر زیرا ماضینك اولنه «می» وآخرینه «ی» حرفلری داخل ولاحق اولدقده حکایهٔ ماضی اولور «می دوخت» «دوختی» کبی افعال مذکوره دخی مثال ثانی قبیلندندر «وکس

بودیکه» بوعباره بعض صحیح متنلرده «وکه بودیکه کسی» واقع اولشدر وسیاق مضمونه نظراً بویله اولمسنی اقتضا ایلیه‌جکی جهتله اوصورتله یازلمشدر بوحالده «که» کاهدن مخفف اوله‌رق بعضاً دیمك «فرسنك» اوچ میل مقداری مسافه‌یه دینورکه هرمیل درتبیك

اندازه مسافه اولمغله برفرسنك اون ایكی بیك اندازه مقداری مسافه‌دن عبارتدر لكن بوراده مطلقا مسافهٔ بعیده مراددر « تا » تعلیل « را » مفعول « مشورت » میمك وواوك فتحه‌لری وشینك سكونی ویاشینك ضمی وواوك سكونیله مذاكره معناسنه در « تا » انتهای غایت ایچوندر « آن » اسم اشارت « گاه » بونده وقت معناسنه در « پادشاهی » آخرنده كی یامصدریه‌در پادشاهلق دیمكدر « رسید » ماضی « عدل » مصدر ونوشیروانه عائد ضمیره اضافتی فاعلنه در « در » صله « جهان » خلق جهان تقدیرنده‌در « گسترده شد » فارسیده اسم مفعول افعال عامه‌نك بریله كلور وبعضاً فعل عام حذف اولنور « داده شد » كبی گسترده‌شد دخی بو قبیلدندر « از » من معناسنه « كمال عدالت » مصدرك مصدره اضافتی قبیلندندر « میخواست » كه ماضی نحنده فاعلی نوشیروانه عائد واز كمال عدالت میخواست فعلنه متعلقدر « كه » بیانیه « دستور العمل » دستور دالك فتحی وضمیله اصل وقانون ووزیر اعظم معنالرینه‌در عمله اضافتله معتدبه قانون مراددر معلوم اوله كه بعضاً مضاف ومضاف الیه عربی بصورته فارسیده استعمال اولنه‌رق مضاف مضموم ومضاف الیه الف لام ایله ایراد

انسانلرك ایشه یرایه صكره بیوردی تافضلای عصری

(مردمانرا) (بكارآید) (پس بفرمود) (تاحكمای روزكاررا)

جلب ایلدیلر وانلردن یكرمی اوچ حكیمی انتخاب ایلدیلر

(جمع كردند) (وازایشان) (بیست وسه حكیم را) (بركزیدند)

(محصول) ونوشیروانك عدالتی دنیایه منتشر اولدی وخلقك انتفاعی ایچون كمال عدالتندن نصایح حقنده برقانونك ترتیبنی آرزو ایلدیكی جهتله فضلا وعقلای عصرك جلب وجمعنی امر ایدرك آنلردن یكرمی اوچ حكیمی انتخاب ایلدیلر

وانلره دیدیلر مناسبدركه سزدن هربریكز برحكمت

(وبایشان) (كفتند) (بایدكه) (هریكی ازشما) (یك حكمت)

سویلسون تاكیم بوزمانده بزفائده‌مند اوله‌لم وبزدنصكره دخی

(بكوید) (تادرین روزكار) (مافائده یابیم) (وبعد ازما)

اثرقالسون بوصورتده حكما نوشیروانك مجلسنه طوپلندیلر

(یادكار بماند) (پس حكما) (درمجلس نوشیروان) (جمع شدند)

وهربری برر كلام ایراد ایلدیلر باب حكمتدن

(وهریكی) (سخنی كفتند) (درحكمت)

(محصول) وحكمایه تاكیم بوزمانده بزفائده‌مند اولمق وبزدنصكره دخی یادكار واثر قالمق ایچون سزدن هربریكز حكمته متداٸر برر كلام ایرادیكز مناسبدر دیدیلر حكمادخی نوشیروانك مجلسنده

اولنور « ایام البیض » « لیلة القدر » « دار العلم » كبی وبومثللو مضاف ومضاف الیه‌لری كلمهٔ واحده عدیله دیكر كلمه‌یه مضاف قلمق دخی جائزدر « دار العباد یزد » كبی دستور العمل دخی بصورته فارسیده مستعمل مضاف ومضاف الیه عربی اقسامندندر « ی » وحدت « در نصایح » در حق نصایح تقدیرنده‌در « مردمان » مردمك جمعیدركه افراد ناس مراددر « را » تخصیص « پس » بونك كبی مقاملرده صكره دیمك « ب » تأكید « فرمود » ماضی « حكمای روزكار » فضلا وعقلای عصر مراددر بركلمه‌نك آخری حروف علتدن بری اولسه حالت اضافتده بر یا كتوریلور « عصای من » كبی حكمای روزكار دخی بو قبیلدندر « بر » تأكید « كزیدند » انتخاب وتفریق معناسنه اولان كزیدن و « كفتند » دخی كفتن مصدرلرندن ماضی جمعلردر وفاعللری ناس ویاندمای نوشیروندر « وبایشان » كفتندك مفعول غیر صریحی جمله‌سی ماقبلنه معطوفدر « باید » بایستن مصدرندن فعل مضارعدر « كه » بیانیه « هر » ادات استیعاب « ازشما » ازیكی بیاندر وشما دخی ضمیر جمع مخاطبدر « بكوید » امر غائب « تا » حرف تعلیل « درین » اصلی دراین اولوب اداتك اتصالیله این لفظنك اولندن همزه‌سی ساقط اولمشدر « ما » ضمیر جمع متكلم مفردی

اجتماع ایدرك هربری باب حكمتدن برر كلام سویلدیلر

جمله‌سی یكرمی اوچ حكمت سوزی اولمدی زیراخلقك اموری

(جمله بیست وسه) (سخن حكمت) (شد) (كه مصلحت مردمان

مسائل دینیه ودنیویه‌دن اوحكمتلرده مندرجدر اولسببدن‌كه احوال انسان

(ازدینی ودنیایی) (درآنست) (زیراكه) (احوال)

بوایكیدن خارج دكلدر یامتقی وصالح اولور یاهوا

(ازین دو) (بیرون نیست) (یاخداپرست) (باشد) (یاهوا

مشرب اولور هرایكی صورتده بوحكمتلردن مستغنی اولمزلر

پرست) (درهردوحال) (ازین حكمتها) (مستغنی نباشند)

(محصول) مجموعی یكرمی اوچ حكمته بالغ اولدی كه مسائل دینیه ودنیویه جهتیله اولان خلقك اموری اوحكمتلرده مندرجدر زیرا خلق یااصلاح وتقوا ویاتبعیت هوا حاللرندن بریله متصف اولور وهرایكی صورتده بوحكمتلردن مستغنی اولمزلر

صكره نوشیروان ندماسنه امر ایلدی تاكیم بویكرمی اوچ حكمتی

(پس نوشیروان) (بفرمود) (تااین بیست وسه حكمت را)

آلتونله یازدیلر وبرآلتون ظرف ایچنه وضع ایلدیلر وبر

(بزر) (نوشتند) (ودریك جعبهٔ زر) (نهادند) (وقفلی

آلتون كلید آنك اوزرینه اوردیلر وخزینه‌ده حفظ ایلدیلر چونكه

زرین) (بروی زدند) (ودرخزنه) (نكاه داشتند) (چون

من در «یابیم» یافتن مصـدرندن مضارع جمع متکلم زیرا مصدر تائی فائیك مضارعنده بعضاً فاعلی حاله ابقااولنور «یافتن» مصدرندن «یابد» و بعضاً اولفامضارعنده بایه تحویل اولنور «یافتن» مصدرندن «یابد» مضارعلری کبی «پس» بونك کبی محللرده شرطك جزاسنه داخل اولان فامعناسنـه در

مهم برایش ظهور ایتـدی بوحکمتلری مطالعه ایلردی وانك مقتضاسیله
کاری عظیم) پیش آمدی) (این حکمتهارا) (درنظرآوردی) (وبدان

عمل ایدردی وپیغمبرعلیه الصلوة والسلام بیورمشدرکه
(کار کردی) (ورسول علیه الصلوة والسلام) (فرموده است که)

بیوکلرایله اوطوریکز وعقلاایله مصاحبت ایدیکز یعنی اختیارلرایله
(جالسـوا الکبراء) (وخالطوا الحکماء) (یعنی باپیران)

اوطوریکز وعقلاایله اختلاط ایدیکز
(نشینید) (وباحکیمان) (درآمیزید)

(محصول) صکره نوشیروان تابویکرمی اوچ حکمتك التون ایله یازیله‌رق برالتون ظرف درونده وضعنی وانك اوزرینه برالتون کلید اوریله‌رق خزینه‌ده حفظ ایتملرینی قرناسنه امر ایلدی وچونکه برامر مهم ظهور ایلسـه بوحکمتلری مطالعه ایدرك آنك مقتضاسـیله عمل ایلردی وجنـاب پیغمبر ای امتم اختیارلر ایله مجالست وحکمت شناس کسان ایله مصاحبت ایدیکز بیورمشدر

برنجی حکمت کندیکزی بیلیکز وتحصیل علم وادبدن
❋حکمت اول❋ (خویشتن را) (بشناسید) (وازآموختن علم وادب)

عار ایتمیکز وکندی عمریکزی جهالتله ضایع ایتمیکز
(ننك مدارید) (وعمرخودرا) (بنادانی) (ضایع مکنید)

وعلم وادب کراوزاق دخی اولور ایسه طلب ایدیکز وهیچ برمالی
(وعلم وادب) (اگردورهم باشد) (طلب کنید) (وهیچ مالرا)

«در» صـله «مجلس» باب ثانیدن اسم مکاندر وبر کلمه صحیح اولوب ضرب بابندن یعنی ثلاثینك ایکنجی بابندن اولدقده اوکلمه‌نك مصـدر میمیسی عینك فتحیله مفعل واسم زمان ومکانی عینك کسریله مفعل وزنی اوزره کلور «مضرب» مضرب کبی مجلس کلمه‌سی دخی بوقبیلدندر «نوشیروانه» اضافتی لامیه‌در «حکما» مبتداشدند خبری «مجالس» ظرفی «حکمت» مضاف محذوفدر تقدیری باب ویاعلم حکمتدر «بیست وسه» ترکیب تعدادی «سخن حکمت» بیانیه «شد» افعال عامه‌دن ماضیدر «که» تعلیل ویابیانیه «مصلحت» مصدر میمی اضـافتی لامیه «مردمان» مردمك جمعیدر که آدملر دیمك «را» تخصیص «از» بیانیه «دینی» یاحرف نسبت تقدیری ازمسـائل دینی در قرینه قائم اولدیغیچون مضـاف حذف قلنمشدر «دنیایی» دینی کبیدر «درانست» دران حکمتهامندرجست تقدیرنده‌در ومصلحت مردمان

مبتدادرآنست خبری ازدینی ودنیایی خبره متعلقدر «احوال» همزه‌نك فتحی وحانك سکونیله حالك جمعیدر واحوالدن مضاف الیه محذوفدر تقدیری احوال خلق ویا انسان دیمکدر «ازین دو» دینی ودنیاییه اشارتدر «بیرون» یالی یاسز طشره دیمك احوال مبتدا «بیرون نیست»

دها بیوك علمدن طوتمیکز وطریق آخرت ایچون اعمال رزقنی
(بزرگتر) (ازعلم) (مدارید) (وازبرای راه آن جهان) (توشه)

تدارك ایدیکز وآخرتی بودنیایه تعویض ایتمیکز واول کلام که
(بردارید) (وآن جهان را) (باین جهان) (مفروشید) (وآنچه)

سویلنمسی جائز اولمیه سویله‌میکز واول شی که تجسسی لایق اولمیه
(ناگفتنی بود) (مگویید) (وآنچه) (ناجستنی بود)

تفتیش ایتمیکز
(مجویید)

(محصـول) برنجی حکمت کندیکزی بیلکز وعلم وادبك محل تحصیلی اوزاق دخی اولور ایسـه‌ده طلب ایدیکز وهیچ برمالی اصـلا علمدن بیوك طوتمیکز وطریق آخرت ایچون عمل آزیغنی تدارك ایدیکز وآخرتی بودنیایه تعویض ایتمیکزوسویلنمسی جائز اولمیان کلامی سویله‌میکز وتفتیشی لایق اولمیان شیئی دخی تفتیش ایتمیکز

ایکنجی حکمت حکیملرك نصیحتنی حقیر طوتمیکز وایشلرده
❋حکمت دوم❋ (پندحکیمانرا) (خوارمدارید) (ودرکارها)

عجله ایتمیکز وایشلرك وقتنی کچورمیکز وایشلری
(شتاب مکنید) (وکارهارا) (وقت مگذرانید) (وکارهارا)

ایش بیلنلره امرایدیکز ویرایشدن که زیانه سبب اوله
(بکاردانان) (بفرمایید) (وازکاری که) (موجب زیان باشد)

حذرایدیکز وایشلرك اولنه وآخرینه نظرایدیکز
(احتیاط بکنید) (وپیش وپس کارها) (نگاه کنید)

خبری ازین دو خبره متعلقدر «خدا پرست هوا پرست» معلوم اوله که بعدالتغییروالتبدیل کندیلرندن فاعل ومفعول وصفت مشبهه واسم منسوب معنالری حاصل اولان کلماته وصف ترکیبی اطلاق اولنور که اقسام معروفه‌سی التیدر «۱» ایکی اسم جنسـدن کرك اضافت لامیه وکرك بیانیه ایله مضـاف اولسـون مضاف ایله مضاف الیهدن کسرهٔ اضافی حذف اولنه‌رق مضاف الیهی مضاف اوزرینه تقدیم صورتیله‌در «ماه‌رو» کبی «۲» صفت ایله موصـوفدن کسرهٔ توصـیفنك حذفیله در «دلتنگ» کبی «۳» صفتی موصوفی اوزرینه تقدیم ایله‌در «تنگدل» کبی «۴» اسم مفعولك معمولنی کندی اوزرینه تقدیم ویا عکسـیله یعنی معمولنی تأخیر ایله‌در «سرشکستـه» «شـکسته‌سر» کبی «۵» مصدرمرخم باقی قالمق ایچون اسم مفعولدن علامت مفعول حذف اولنه‌رق معمولنی اوزرینه

تقديم ايله‌در «چشم داشت» كبى «٦» صيغهٔ امر حاضر باقى قالمق ايچون اسم فاعلدن
علامت فاعل حذف اولنه‌رق معمولى اوزرينه تقديم ايله‌در و بوقسم وصف تركيبينك اقسام
سائره‌سنك مشهور ومتعارفيدر «جهان آفرين» كبى وخدا پرست وهوا پرست كلمه‌لرى دخى

وعقلا ايله — مشاوره ايديكز — ومجرب كيسه‌يى
(وباخردمندان) (مشورت بكنيد) (وآزموده را)
تجربه ايتميكز — واختيارلرك كلامنى — بيوك بيليكز
(مياز مايد) (وسخن پيرا نرا) (بزرك دانيد)

(محصول) ايكنجى حكمت حكيملرك نصيحتنى حقيرطوتميكز وايشلرده عجله ايتميوب ووقتنى دخى چكورميكز وايشلرى ايش بيلنلره امر وموجب زيان وخسار اولان برايشدن اجتناب وايشلرك اولنه وآخرينه نظر وعقلا ايله مشاوره ايديكز ومجرب كسانى تجربه ايتميكز واختيارلرك كلامنى بيوك بيليكز

اوچنجى حكمت — عدالتى — معتاد ايدينه‌سين — وكنديكى
❁ حكمت سيوم ❁ (بى‌آزارى) (پيشه‌سازى) (وخويشتن‌را)
تقوى ايله — مشهور ايده‌سين — وقناعتى — غنيلك بيله‌سين
(بتقوى) (معروف كردانى) (وخورسندىرا)(توانكرى)(دانى)
وعافيتك قدرينى — تميز ايده‌سين — وكنديكى — كوزلناملى
(وقدر عافيت) (بشناسى) (وخويشتن را) (نيك نام)
ايليه‌سين — وبركيسه‌نك غم وكدرينه — مسرت ايتمكه سين
(كردانى) (وبغم ورنج كسى) (شادمانى نكنى)

(محصول) اوچنجى حكمت عدالتى معتاد وكنديكى تقوا ايله معروف وقناعتى غنيلك بيله‌رك عافيتك قدرينى تميز وكنديكى نيك نام ايدوب بركيسه‌نك غم ورنجنه مسرت ايتميه سين

بوقسمندر «ب» تأكيد «فرمود» ماضى نوشيروان فاعلى مفعولى محذو فدر تقديرى پس بفرمود نوشيروان بندمانشدر «تا» تعليل «ب» مصاحب «زر» التوندر «نوشتند» ماضى جمع «جعبهٔ زر» اضافتى بيانيه وجعبه درونه اوق وياى وضع ايلدكارى برنوع ظرفدر جمعى جعاب كلور «نهادند» ماضى جمع ونوشتند ايله نهادند كلمه‌لرينك فاعللرى بفرمودك مقدر مفعولنه عائددر «وقفلى زرين» وقفل عربيده كليد معناسنه اولديغى كبى زرين لفظنده‌كى يادخى نسبت ونون دخى تأكيد نسبت ايچوندر وقفلك زرينه اضافتى بيانيه‌در «بر» استعلا
«وى» جعبه‌يه راجع «زدند» ماضى جمع مضارعى زند كلور «نكاه داشتند» داشتن ومشتقاتى «نكاه» لفظيله استعمال اولندقده حفظ و كردن ومشتقاتيله استعمال اولندقده نظر معناسنه در پس نكاه داشتند حفظ ايلديلر ديمكدر «چون» تعليل «كار» ايشدر «ى» وحدت «پيش آمدى»

باء عجمك كسريله پيش اوك ديمك لكن بوراده پيش آمدى ظهور ايدبدى ديمكدن عبارتدر و«آمدى وآوردى وكردى» حكايهٔ ماضيلردر (بدان) اصلى با آن‌در زيرا اين وآن لفظلرينك اولنه با داخل اولدقده همزه‌سى داله قلب اولنور وآن بوراده مطالعه اولنان حكمتك مضمونه اشارتدر

دردنجى حكمت — دردوبلا صاحبلرندن — عبرت طوتيكز
❁ حكمت چهارم ❁ (زخداوندان دردوبلا) (عبرت بكيريد)
ووقتنده اولان زيانى — دها ايو — ووقتسز اولان فائده‌دن — بيليكز
(وزيان بهنكام را) (بهتر) (ازسود بى هنكام) (بدانيد)
وآدملره — هرشيده — مدارا ايديكز — وهر نره‌يه
(وبامردمان) (درهمه چيز) (مداراكنيد) (وهربجا)
مدارا ايتمك لازم ايسه — سرتلك ايتميكز — ودست دشمنله — مصالحه ايديكز
(مدارابايدكرد)(تندى مكنيد)(وبادوست ودشمن)(آشتى كنيد)
واياغى — كندى مقداريكزدن — خارجه قويميكز
(وپاى) (ازاندازهٔ خود) (بيرون منهيد)

(محصول) دردنجى حكمت اصحاب دردوبلادن عبرت آله‌رق وقتلى ضررى ووقتسز فائده‌دن دها ايو بيليكز ومدارا اقتضا ايليان محله غضب ايتميه‌رك نوع جنسكزه دخى هرشيده مدارا والتفات ايديكز ودوست ودشمنله مصالحه ومقداريكزدن خارجه وضع قدم ايتميكز

بشنجى حكمت — ايشلرى — كندى مقداريكزه كوره — ايديكز
(حكمت پنجم) (كارها) (باندازهٔ خود) (كنيد)
وبرشى‌كه — قويمامش اوله‌سكز — قالدرميكز — واحسانى — كيمسه‌لردن
(وچيزى‌كه)(ننهاده باشيد)(برمداريد)(واحسان)(ازكسان)

«رسول» مبتدأ «فرموده است» خبرى «جالسوا خالطوا» امر حاضرك جمعلريدر «الكبراء» كبيرك جمعى «حكماء» حكيمك جمعى اولديغى كبى «پيران حكيمان» اسلوب عجم اوزره پيرك وحكيمك جمعلريدر «نشينيد وآميزيد» نشستن وآميختن مصدرلرندن امر حاضرك جمعيدرلر «حكمت اول» اول افعل وزنى اوزره فردغير سبوقك اسميدر مؤنثى اولى كلور ومبتدا اولوب خبرى محذوفدر تقديرى حكمت اول آنست دربوندن صكره كله‌جك حكمتلرده دخى بويله‌در «خويشتن» كندى ديمكدر وخويشتن لفظنك خويش كبى واوى رسميدر تلفظ
اولنمز «استخوان» وخوان دخى بوقبيلدندر «را» ادات مفعول «ب» تأكيد «شناسيد» شناختن مصدرندن امر حاضرك جمعى وباء تأكيدك مابعدى شين معجمه اولدقده اول شين ساكن اوقنور «بشنو» كبى وبشناسيد دخى بوقبيلدندر وخويشتن را مفعول صريحيدر «تنك» سنك

وزننده عیب وعار معناسـنه‌در ونون ساکنه‌دن صـکره برکلمه نك آخرنده کاف واقع اولسـه اولکاف البته عجمیدر «پلنك» کبی‌نك دخی بوقبیلدندر «مدارید» داشتن مصـدرندن نهی حاضرك جمعیدر ونك مفعول صریحی وازآموختن غیرصریحی «عمرخود» اضـافتی لامیه

اسیرکه میکز — والودلی — حفظایدیکز — ومستحسن
(دریغ مدارید)(ودست وزبان) (نکاه‌دارید) (وازکارهای)

اولمیان ایشلردن — اوزاق اولیکز — وفنامصاحبدن — اجتناب ایدیکز
(ناپسندیده) (دورباشید) (وازهمنشین بد) (پرهیز کنید)

(محصول) بشنجی حکمت ایشلری مقداریکزه کوره ایلیه‌رك قویمدیغکزشیئی قالدیرمیکز واحسانکزی کیمسه‌دن اسیرکه میه‌رك ال ودلیکزی حفظ ایدیکز وافعال نامقبوله‌دن اوزاق وفناویرامز رفیق ومصاحبدن اجتناب ایدیکز

التنجی حکمت — سارقلردن — وقطاع طریقلردن — احسانکزی
❋حکمت ششم❋ (ازدزدان)(وراه زنان) (عطا)

کسیکز — وفنا قومشودن — اجتناب ایدیکز — ورفیقسز — سفره نیت
ببرید) (وازهمسایهٔ بد) (پرهیز کنید)(وبی رفیق)(قصدسفر)

ایتمیکز — والچق آدم ایله — وفنا کمسه ایله — یوله کتمیکز — وکیمسه‌لرك
مکنید)(وبامردم ناکس)(وبداصل)(راه‌مروید)(ودرزمین

اراضیسنه — اغاج — دیکمیکز
(کسان)(درخت)(منشانید)

(محصول) التنجی حکمت سارق وقطاع طریقلردن احسانکزی قطع وفنا قومشودن اجتنابله برابر رفیقسز سفره نیت ایتمیکز والچق وبداصـل کیمسه ایله نه‌یوله کیدیکز ونه‌ده کیمسـه‌لرك اراضیسنه اغاج دیکیکز

«را» ادات مفعول «ب» مصاحبت «نادان» صفت مشبهه «ی» مصدریه «بکنید» کردن مصدرندن نهی حاضرك جمعی ضایع وعمر خـود را مفعول صریحلری بنـاادانی غیر صریحی «اکر» ادات شرط «دور» دالك ضمیله اوزاق دیمك «باشـد» مضارع «طلب» مصدر «کنید» امر حاضرك جمعی «بزرك» بانك ضمیله بیوك دیمك «تر» ادات تفضیل «برای راه آن جهان» اضافتلری لامیـه‌لردر وبرای لفظی تعلیل ایچون اولوب لازم الاضافه اسملردندر توشه «تانك ضمیله آزق یعنی رزقدر «بر» تأکید «دارید امر حاضرك جمعی قالدیریکز دیمك تدارکدن عبارتدر وتوشه مفعول صریحی وازبرای راه آن جهان غیرصریحی «مفروشـید «نهی حاضرك جمعی وان جهانرا مفعول صریحی وباین جهان غیرصریحی وباین جهانك اولنده اولان بادخی مقابله ایچوندر «نا» نافیه مشتقانه مخصوصدر «کفتنی» کفتن مصدر در مضارعی کوید کاور

معلوم اوله که مصدرك آخرنـه «ی» حرفی علاوه قلنور ایسـه تخصیص ولیاقت افاده ایدر «رفتنی آمدنی سوختنی» کبی کفتنی دخی بوقبیلدندر «بود» بودن مصدرندن مضارعدر «مکوید مجوید» کفتن وجسـتن مصدرلرندن نهی حاضرك جملرندرلر ومجوید جمله‌سی مکوید جمله‌سی

یدنجی حکمت — چوراق محلاره — تخم اکیکز — عوام کیمسه ایله
❋حکمت هفتم❋ (ندرشورستان)(تخم مکارید) (بامردم عام)

الفت ایتمیکز — ویکی زنکیندن — بورج ایتمیکز — وبداصل کیمسه‌لردن
(میامیزید) (وازنوکیسه) (وام مکنید) (وزبداصلان)

قیزایسته‌میکز — ودکرسز آدم ایله — اوتورمیکز — وکیمسه‌نك کوله
(دخترمخواهید) (وبامردم بی قیمت) (منشینید) (وباغلامان)

وخدمتکارلریله — اختلاط ایتمیکز — وهرکیمسه‌که — الله تعالی‌دن
(وبندکان مردم) (میامیزید) (وهرکه) (ازخدای تعالی)

قورقزسه — اوکیمسه‌دن قورقکز
(نترسد) (ازوبترسید)

(محصول) یدنجی حکمت چوراق وقومصـال محلاره تخم اکمیکز وجاهل وعوام کیمسه ایله الفت وصکره‌دن کورمشدن بورج وبد اصل وفرومایه کیمسه‌لردن قیز طلب وبی قیمت ودکرسز آدم ایله مصاحبت وکیمسه‌نك کوله وخدمتکارلریله اختلاط ایتمیکز وهرکیم که الله تعالی‌دن خوف ایتمزسه اندن خوف ایدیکز

سکزنجی حکمت — مالی — کندیکزه فدا ایدیکز — واحمقه
❋حکمت هشتم❋ (مالرا) (فدای خود)(کنید) (وابله)

وسرخوشه — ومجنونه — نصیحت ایتمیکز — اوکیمسه‌یه — نصیحت
(ومست) (ودیوانه‌را) (پند مدهید) (آنکس‌را) (پند)

ایدیکزکه — قبول ایده — وکندی نصیحتکزی معززطوتیکز — وطعامی
بدهیدکه) (بپذیرد) (وپندخودرا)(عزیزدارید) (وطعام)

اوزرینه معطوفدر وجستن کلمه‌سـنك مضارعی جوید ماضیسی جیمك ضمیله جست در «حکمت دوم» موصوفك صفتنه اضافتی قبیلندندر معلوم اوله که فارسیده میم حرفی امرك اولنه داخل اولدقده علامت نهی اولور «مدان» کبی اما اواخر افعال واسمایه لاحق اولدقده ضمیر متکلم اولور «دادم پدرم» کبی واسماء عددك آخرینه داخل اولدقده علامت اعداد وصفیه اولور «دوم» کبی حکمت سوم وچهارم الی آخره بونلرده بویله‌در واسمـاء عددك آخرینه کلان میمك ماقبلی دائمـا مضموم اوقنور «پند حکیمان» اضـافتی لامیه «را» تخصیص «مدارید» داشتن مصدرندن نهی حاضرك جمعی «خوار» مفعول اول صریحی وپند حکیمان ثانیسی «شتاب» کتاب وزننده عجله دیمك «مکنید» مدارید کبیدر وشتاب مفعول صریحی «ودرکارها» مجازاً ظرفیدر «مکذرانید» نهی حاضرك جمعی معلوم اوله که فعل لازمی بر

بردرجه دها متعدی قیلق لازم کلسه اوفعلك صیغهٔ امرینك آخرینه « اندن » لفظی زیاده قلنور « نویس » « دان » « خواب » افعللرندن « نویساندن » « داناندن » « خواباندن » کبی ودرجهٔ ثانیه ده متعدی قلنمق مراد اولندقده مذکور افعللرك آخرلرینه « آیدن » لفظی علاوه قلنور « نویسانیدن » « خوابانیدن » « دانانیدن » کبی ماضی ومضارع وسائر صیغه‌لر دخی بونلردن مشتق قلنور « گذرانید » دخی گذرانیدندن یعنی درجهٔ ثانیه ده متعدی قلنان مصدرك فعلندن مشتقدر « ب » صله « کار دانان » کاردان وصف ترکیبیدر الف نون ادات جمع « موجب » جیمك کسریله اسم فاعل فتحیله سبب معناسنه در زیانه اضافتی مفعولنه‌در « باشد » مضارع « احتیاط » اجتناب معناسنه مصدردر « بکنید » امر حاضرك جمعی با حرف تأکیددر « پیش » باء عجمك کسریله اوك بونده اول دیمك « پس » بونده نهایت دیمك اضافتی لامیه « کارها » کارك جمعیدر « نگاه کنید » نظر ایدیکز معناسنه زیرا نگاه لفظی کردن ومشتقاتیله مستعمل اولنجه بو معنایی افاده ایدر « آزموده » الف ممدوده ایله آزمودن مصدرندن اسم مفعولدر مجرب دیمك تقدیری مرد آزموده‌در « میازمایید » مصدر

کیزلی یمیکز ... وتحت امریکزده اولان کیمسه‌لره ... مرحمت ایدیکز
(پنهان مخورید) (وبر زیر دستان خود) (رحم کنید)
وکیمسه‌لرك اتمکنه ... کوز دیکمیکز
(وبنان کسان) (چشم مدارید)

(محصول) سکزنجی حکمت مالی کندیکزه فدا وصرف ایدوب احمق وسرخوش ومجنون کیمسه‌یه نصیحت ایتمیه‌رك نصیحتکزی قبول ایلیان کیمسه‌یه نصیحت ایدیکز وکندی نصیحتکزی معزز طوته‌رق طعامیدخی کیزلی یمیکز وتحت امریکزده اولان کسانه مرحمت ایدرك کیمسه‌لرك اتمکنه کوز دیکمیکز

طقوزنجی حکمت ... آجلر ایله برلکده ... طعام یمیکز ... وکندی
✵ حکمت نهم ✵ (دربرابر گرسنگان) (طعام مخورید) (ونان
اتمکیکزی ... آجلردن ... اسیرکیکز ... وچونکه ... کندی اتمکیکزی
خودرا) (ازگرسنگان) (دریغ مدارید) (وچون) (نان خویش)
یرسکز ... آدملرك سوزینی ... سویله میکز ... وچوجقلر ایله
(خورید) (سخن مردمان) (مگویید) (وبا کودکان)
وقادینلر ایله ... تدبیر ایتمیکز ... ویبانجی قادینه ... کندی خانه‌کزه
(وزنان) (تدبیر مکنید) (وزن بیگانه‌را) (بخانهٔ خود)
یول ویرمیکز ... ودنیا منصبیله ... کبر ایتمیکز ... وقادینلرك حیله‌سندن
(راه مدهید) (وبدولت دنیا) (کبر مکنید) (وازمکر زنان)
امین اولمیکز
(ایمن مباشید)

مذکوردن نهی حاضرك جمعی واولنه میم ناهیه کلمکله همزه‌سی یایه قلب اولنمشدر « سخن پیران » لامیه « را » تخصیص « حکمت سیوم » حکمت دوم کبیدر « بی » ادات سلب وجوامده مخصوصدر « آزار » همزه‌نك مدیله اسم مصدر اولوب لازمله متعدی میاننده مشترك کلمات اقسامندندر بوراده متعدیدر « ی » مصدریه « پیشه » باء عجمك کسریله صنعت دیمك « سازی » مضارع مخاطب « پیشه » و « بی آزاری » مفعوللریدر « کردانی دانی بشناسی » مضارع مخاطبلردر « وخویشتن را الفظیله معروف کلمه‌لری کردانی‌نك مفعول صریحلری تقوی غیر صریحیدر وبو جمله ماقبلنه معطوف اولدیغی کبی ماعدا فعللر دخی جمله‌لریله برابر یاقرینه ویابعیدینه معطوفلردر « خورسند » خانك ضمیله قناعتدر « توانگر » تانك ضمیله غنی دیمك « ی » مصدریه « نیك نام » وصف ترکیبی‌در « شادمان » معلوم اوله‌که شادمان لفظی فی‌الاصل بکزه‌مك معناسنه اولان ماندن وصف ترکیبی اولوب صکره سرور معناسنه اسم اولمشدر نتکیم آسمان لفظی فی‌الاصل وصف ترکیبی اولوب صکره فلکه اسم اولدیغی کبی زیرا شاد فرح معناسنه صفت مشبهه‌در ومان دخی مانند کلمه‌سندن مرخمدر « ی » مصدریه

(محصول) طقوزنجی حکمت آجلر ایله برلکده طعام ایتمیوب کندی اتمکیکزی دخی آجلردن دریغ ایتمیکز وکندی اتمکیکزی اکل ایلدیکز زمانده آدملرك سوزینی سویله میکز وچوجقلر وقادینلر ایله تدبیر ایتمیوب یبانجی قادینه دخی کندی خانه کزه یول ویرمیکز ودنیا منصبی سببیله کبر ایتمیه‌رك قادینلرك حیله‌سندن ده امین اولمیکز

اوننجی حکمت ... آدمك امانتنه ... دها شفقتلی ... صاحبندن
✵ حکمت دهم ✵ (برچیز مردم) (مهربانتر) (ازخداوندش)
اولیکز ... وکیمسه‌لرك خانه‌سنده ... کهیالق ایتمیکز ... وبد اصل کیمسه‌یه
(باشید) (ودرخانهٔ کسان) (کتخدایی مکنید) (وناکس را)
کندی خانه کزه ... یول ویرمیکز ... واختیارلرك نصیحتنی ... حقیر طوتمیکز
(بخانهٔ خود) (راه مدهید) (وسخن پیران را) (خوار مدارید)
وقادین ایله ارکك اراسنده ... نمامق ... ایتمیکز
(ودرمیان شوهر وزن) (میانجی) (مکنید)

(محصول) اوننجی حکمت آدمك امانتنه صاحبندن دها شفقتلی اولیکز وکیمسه‌لرك خانه‌سنده کهیالق ایتمیه‌رك بداصل کیمسه‌یی دخی کندی خانه‌کزه قویمیکز واختیارلرك کلامنی حقیر طوتمیه‌رق قادین ایله ارکك اراسنده دخی نماملق ایتمیکز

اون برنجی حکمت ... متکبر اولان کیمسه‌دن ... خوف ایدیکز
✵ حکمت یازدهم ✵ (ازمردم متکبر) (ترسان باشید)

« نكنى » نفى مستقبل مخاطبدر « ز » ازدن مخفف « خداوندان » خداوندك جمعيدر كه صاحب ومالك معناسنه در مابعدينه اضافتى فاعلك مفعولنه اضافتى قبيلندندر « عبرت » نشدة وزننده مصدردر لكن تااسلوب عجم اوزره اوزون يازلمشدر « بكير د بدانيد كنيد » امر حاضرك جعلريدر وبالرتأ كيددر وياخود مضارع جمع مخاطبدرلر بوصورتده بالر استمرار افاده ايدر زيرا باء مكسوره فعل مضارعه داخل اولدقده استقباله تخصيص ايدر مى داخل اولدقده حاله تخصيص ايلديكى كبى وبر برينك مقامنده مستعملدرلر وبعضاً دخى هر بريسى استمرار افاده ايدرلر وكاهيجه هر برى محض تأكيد افاده ايدرلر و عبرت كلمه سى بكيريدك مفعول صريحى از خداوندان دردغير صريحى وبلا دردك عطف تفسيريدر « به » بانك كسرى وهاء اصليه ايله ايو ديمك « تر » ادات تفضيل « از » من تفضيليه معناسنه « سود » سينك ضميله فائده معناسنه بى هنكامه اضافتى بيانيه « وزيان بهنكام » مبتدا بدانيد خبرى ورالفظى بهنكامك باسنى تأكيددر وبهتر خبرك مفعول صريحى از سودبى هنكام غير صريحى « مدارا » كنيدك مفعول صريحى بامردمان غير صريحى « درهمه چيز ظرفى در

و دولت — صاحبلريله — كين طوتميكز — وهيچ كيمسه يه — قادين وار ككدن
(وياخداوندان دولت)(كينه مداريد)(وهيچ كس را)(اززن ومرد)
ظلم ايتميكز
(افسوس مداريد)

(محصول) اون برنجى حكمت متكبر اولان كيمسه دن خوف ايديكز ودولت صاحبلريله كين طوتميه رق وقادين واركك دن هيچ بركيمسه يه دخى ظلم وتعدى ايتميكز

اون ايكنجى حكمت — مسافرى — معزز طوتيكز — وخلقك ماله طمع
❁حكمت دوازدهم❁ (مهمانرا) (عزيز داريد) (وطمع باخلق)
ايتميكز — وحق ابوينى — محافظه ايديكز — واقرباكزدن
(مداريد)(وحق مادروپدر) (نكاه داريد)(وارخويشاوندان)
كسليكز — وآدم ايله — عهدى — حفظ ايديكز — وعهدووفايى
(مبريد) (وبامردم) (عهد) (نكاه داريد) (ووفاوعهد)
يرينه كتوريكز — ودعوتسز — بركيمسه يه مسافرلكه — كتميكز
(بجاى آوريد)(وناخوانده) (بهمان كسى) (مرويد)
وچونكه بركيمسه نك — ايشنى — ايفايه قادر ايسه كز — ايفا ايديكز
(وچون كسى را) (حاجت) (توانيد برآوردن) (روا كردانيد)

(محصول اون ايكنجى حكمت مسافرى معزز طوتيكز , خلقك مالنه طمع طوتميكز وحق ابوينى حفظ ايدرك اقرباكزدن كسليكز وآدم

هر » ادات استيعاب « بجا » ادات استفهام ومكانده مستعملدر « بايد » مضارع « كرد » ماضيدر مصدر معناسنه زيرا ماضى مضارعه مقارنت ايلدكده ماضى مصدر معناسنى افاده ايدر « تند » تانك ضمى ونونك سكونيله غضب « ى » مصدريه « آشتى » مصالحه معناسنه در « اندازه » مقدار « منهيد » نهى حاضرك جمعيدر « ب » صله « اندازه » خود » لاميه در « كنيد » كردن » باشيد » باشيدن « داريد » داشتن مصدرلرندن امر حاضرك جعلريدر وكارها كنيدك مفعول صريحى باندازه غيرصريحى « چيز » نسنه « ى » وحدت « كه » رابط « ننهاده » اسم مفعول منفى « كسان » كسك جمعى دريغ » دالك كسريله درد وحسرت وقسقنمق ميانده مشتركدر « مداريد » داشتن مصدرندن نهى حاضرك جمعى « نكاه داريد » حفظ ايديكز ديمك زيرا نكه كلمه سى بونده داريد ايله تركيب اولنديغى ايچون صيانت وحفظ معناسنى مفيددر « ازكارهاى ناپسنديده » اضافتى بيانيه نامستحسن ايشلردن ديمك وباشيدك مفعول غيرصريحى « دور » صريحى « پرهيز باء عجمك فتحيله اجتنابدر وكنيدك مفعول صريحى « واز همنشين » غيرصريحى وهم نشين مجالس و مصاحب معناسنه در « ازدزدان » دزددالك

ايله عهدى حفظ وعهد ووفايى يرينه كتوريكز ودعوتسز بركيمسه يه مسافرلكه كتميكز وچونكه بركيمسه نك ايشنى ايفايه قادر ايسه كز ايفا ايديكز

اون اوچنجى حكمت — هركيمسه كه — علمى زياده در — انى — بيوك
❁حكمت سيزدهم❁ (هركه) (علم بيشتر دارد)(اورا) (بزرك
بيلكز — وهركيمسه كه — علمى اوكرنمكدن — عار ايدرسه — انى
(دانيد) (وهركه) (ازآموختن علم) (ننك دارد) (اورا)
آدم بيلكز — ووجودك سلامتنى — لسانى محافظه ده — بليكز
(مردم مدانيد) (وسلامتى تن) (درزبان نكاه داشتن) (دانيد)
ونجاتى — طوغريلقده بيليكز — ومعقول اولميان سوزى سويله ميكز
(ورستكارى) (درراستى)(دانيد) (وسخن ناپسنديده مكوييد)

(محصول) اون اوچنجى حكمت علمى زياده اولان كيمسه يى بيوك طوته رق تحصيل علمدن عار ايليان كيمسه يى دخى انسان عد ايتميكز ووجودك سلامتنى لسانى محافظه ايلكده وخلاص ونجاتى استقامتده بيله رك نامعقول كلامى دخى سويله ميكز

اون دردنجى حكمت — لسانى — فنا سويلمكه — آلشديرميكز
❁حكمت چاردهم❁ (زبانرا) (به بد كفتن) (عادت مكنيد)
ولايقسز سوزه — قولاق طوتميكز — وپادشاهلرى ذم
(وسخن ناشايسته را) (كوش مداريد) (وغيبت پادشاهان)

ضمی وزانك سكونيله سارق ديمك والف ونون ادات جمعدر «و» عاطفه «رهزنان» رهزنك جمعيدركه وصف تركيبی در «عطا» عينك فتحيله احساندر «ب» حرف تأكيد «بريد» امر حاضرك جمعی، وعطا مفعول صريحی ازدزدان غير صريحی ورهزنان دزدان اوزرينه معطوفدر «همسايه» هانك فتحی وميمك سكونيله قومشو معناسنه‌در بده اضافتی بيانيه وپرهيز كنيد امر حاضرينك مفعول صريحی همسايهٔ بد غير صريحی جمله‌سی ماقبلنه معطوفدر «قصد سفر» مصدرك مفعولنه اضافتی قبيلندندر «مكنيد» كردن «مرويد» رفتن «منشانيد» نشاندن مصدرلرندن نهی حاضرلردر «راه» يول ومرويدك مفعول صريحی «ب» مصاحبت «مردم ناكس» اضافتی بيانيه الچق ودنی آدم ايله ديمك ومرويدك مفعول غير صريحيدر «در» صله «زمين» ير كسانه اضافتی لاميه «درخت» دالك كسری ورانك فتحی وخاء معجمه وتانك سكونلريله اغاج ومنشانيد كلمه‌سنك درخت مفعول صريحی درزمين كسان غير صريحی ومنشانيد جمله‌سی مرويد جمله‌سی سنه معطوفدر «اندر» بونده باء صله معناسنه‌در «شورستان» چوراق محل ديمك زيرا شورشينك ضميله چوراق ستان دخی ادات

ايتميكز — ويركيمسه كه — سوزديكله‌مز — انكله الفت ايتميكز

(مكنيد) (وكسی كه) (سخن نشنود) (باا وسخن مكوييد)

وهرنه‌شی كه — لسان ايله سويلرسكز — انكله عمل ايديكز

(وهرچه) (بزبان كوييد) (بدان كار كنيد)

(محصول) لسانكزی فناسويلكه آلشديرميوب لايقسز كلامه دخی قولاق طوتميكز وپادشاهلری ذم وسوزديكله‌يه ميان كيمسه ايله الفت ايتميكز ولسانكز ايله سويلديككز شيئله عمل ايديكز

اون بشنجی حكمت — ايولری زيارته — ميل ايديكز — ومصاحبتی

٢٧ صحيفه

❋ حكمت پانزدهم ❋ (بزيارت نيكان) (رغبت نماييد) (وصحبت)

متقيلر ايله — طوتيكز — وموتالريكزی — ايولك ايله — ذكر ايديكز

(بااهل صلاح) (داريد) (ومردكانرا) (بنيكی) (ياد كنيد)

ودوست ودشمندن — نصيحتی — اسير كميكز — و پدرك وفاتندن صكره

(وازدوست ودشمن) (نصيحت) (بازمداريد) (وازپس مرك پدر)

پدرك عادتلرينی — يرينه كتوربكز — وتحصيل علمه — حريصلی اولیكز

(سنتهای پدر) (بجای آوريد) (وباموختن علم) (حريص باشيد)

وهيچ برايشی — علمسز ايتميكز — وهيچ برسوزی — علمسز سويليكز

(وهيچ كاری) (بی علم) (مكنيد) (وهيچ سخنی) (بی علم) (مكوييد)

(محصول) اون بشنجی حكمت ايولری زيارته ارائهٔ ميل ورغبت ومتقی وصالحلر ايله مصاحبت ايديكز وموتالريكزی ايولك ايله ذكر ايديكز ودوست ودشمندن نصيحتی منع ايتميكز وپدرك وفاتندن

مكاندر بهارستان كبی «مكاريد ميا ميزيد نخواهند منشينيد» نهی حاضرك جمعلريدر وتخم مكاريدك مفعول صريحی اندر شورستان غير صريحی «نوكيسه» يكی زنكين ديمك «وام» دام وزننده بورج «دختر» دالك ضمی وخانك سكونيله قيز ديمك ومخواهيدك مفعول صريحی وزيد اصلان غير صريحی «بندكان» غلامان اوزرينه معطوفدر معلوم اوله كه واوعربيده حرف عطف اولديغی كبی فارسيده دخی حرف عطفدر برفعلی ديكر فعل اوزرينه عطف ايدر «رفت وآمد» كبی ويابر اسمی آخر اسم اوزرينه عطف ايدر «من وتو» كبی ويابرجملهٔ فعليه‌يی آخر جملهٔ فعليه اوزرينه ويابرجملهٔ اسميه‌يی ديكر جملهٔ اسميه اوزرينه ويا عكسنی وياجمل متعدده‌يی آخرجمل متعدده اوزرينه عطف ايدر مثاللری مقاملرنده معلوم اولور لكن فارسيده واوعاطفه تلفظ اولنميوب بلكه ماقبلنك ضمه سيله اكتفا اولنور يعنی اكرمعطوف عليهك آخرنده اولان حرف حرف صحيح ايسه اولوقت واوعاطفه تلفظ اولنميوب بلكه حرف مذكورك ضمه‌سيله اكتفا اولنور «مردوزن» كبی لكن ضرورت وزنده حرف مذكورك ضمه‌سی اشباع اولنور واكر معطوف عليهك آخری حرف مديعنی «واو» يا «الف» اولورايسه

صكره عادتلرينی يرينه كتوربكز وتحصيل علمه حريص اوله‌رق هيچ برايشی وسوزی علمسز ايلمك وسويلمك جائزدكلدر

اون التنجی حكمت — هركيمسه‌نك كلامنه — امين اولميكز — وكوزل

٢٥

❋ حكمت شانزدهم ❋ (بحرف هركسی) (ايمن مشويد) (وسخن

كلامی — هركيمسه‌دن — دكليكز — وطوغری ويلانه — يمين

نيك) (ازهمه كس) (بشنويد) (وبراست ودروغ) (سوكند

ايتميكز — وآخرتی — دنيادن — دهادوست — طوتيكز

مخوريد) (وآخر ترا) (ازدنيا) (دوست تر) (داريد)

ومال يتيمه — ميل ايتميكز — وتازه‌لكده — اختيارلقدن — تفكر ايديكز

وبمال يتيم) (رغبت مكنيد) (ودرجوانی) (ازپيری) (بينديشيد)

واختيارلغه لازم شيلری — تازه‌لكده — حاضرليكز

(واوازم پيری) (درجوانی) (آماده كنيد)

(محصول) اون التنجی حكمت هركيمسه‌نك كلامنه امين اولميه‌رق كوزل سوزی هركيمسه‌دن دكليكز ويلان وكرچه‌كه يمين ايتميه‌رك آخرتی دخی دنيادن دها دوست طوتيكز ومال يتيمه رغبت ايتميكز وتازه‌لكده اختيارلغی تفكر واختيارلغه لازم اولان شيلری تازه‌لكده تهيئه واحضار ايديكز

اون يدنجی حكمت — قيشك ايشنی — يازه — براقيكز

❋ حكمت هفتدهم ❋ (كار زمستانرا) (بتابستان) (ميفكنيد)

وبوكونك ايشنی — يارينه — ترك ايتميكز — وحكيم ماهر سويلدكجه

(وكار امروزرا) (بفردا) (مكذاريد) (وتاطبيب حاذق نكويد)

بونك وآنك سوزيله — قان آلدرميكز

(بحرف اين وآن) (خون مكيريد)

اولوقت حرف عاطفه يعنى واو مضموم اوقنور « پاودست » « ابرو وچشم » صوفى ورند » كبى
وبعضاً مناسبت ولى ايدن مقامده مفتوح دخى قرائت اولنقده‌در و بندكانك مرد مه اضافتى لاميه
« نترسد » نفى مستقبل وهركه مبتدا نترسد خبرى ازخداى خبرى بياندر « ازو » اصلى
ازاودرو اولفظى هركه‌يه
راجعدر « هشت » اسماء
عدددن سكزك اسمى
« ابله » فتح همزه وسكون
با ايله صفت مشبهه‌در
احمق ديمك « مست » سر
خوش ديمك « ابلهله ديوانه
مست اوزرينه معطوفدر
« پند » باء عجمك فتحيله
نصيحتدر « ومدهيد »
نهى حاضرينك مفعول
اول صريحى ابله ثانى
صريحيدر « بپذيرد »
قبول معناسنه اولان
پذيرفتن مصدرندن فعل
مضارعدر وباء اولايى
بعضيلر مضموم اوقورلر
لكن سودى بومثللو بايى
مضموم اوقويان اعجامك
قرويلريدر فصحانك
مضموم اوقوديغى يوقدر
بلكه مكسور اوقورلر
ديمشدر « پند خود » اضافتى لاميه ومؤخر داريد امرينك مفعول اول صريحى « عزيز » فعيل
بمعنى مفعول يعنى معزز ديمك وامر مذكورك مفعول ثانيسى « مخوريد » يمك معناسنه اولان
خوردن مصدرندن نهى حاضرك جمعى « پنهان » باء عجمك ضميله گيزلو ديمك « زيردستان »

(محصول) اون يدنجى حكمت قيشك ايشنى يازه وبوكونكى ايشى يارينه
براقميكز وطبيب حاذق سويلدكجه آنك بونك سوزيله قان الدرميكز

٢٦ اون سكزنجى حكمت — سخاوتى — صنعت ايديكز — وخستدن
❋ حكمت هژدهم ❋ (جوان مردى) (پيشه كنيد) (واز بخل)

اوزاق اوليكز — والفت — جاهللرايله — ايتميكز — وحاجتى
(دور باشيد) (وصحبت) (بناأهلان) (مداريد) (وحاجت)

سخيلردن طلب — ايديكز — وفعل حسنه‌يى — آمدن — اسير كميكز
(ازجوانمردان) (خواهيد) (وكردار نيك) (ازمردم) (دريغ مداريد)

وبورجلولرى — ازعاج ايتميكز — ودوستلريكزى — انلرك عيبندن
(ووامدارانرا) (زسخت مكيريد) (ودوستانرا) (ازعيب ايشان)

خبردار ايديكز
(آكاه كنيد)

(محصول) اون سكزنجى حكمت سخاوتى صنعت ايدينه‌رك خستدن اوزاق اوليكز وجهلا ايله الفت ايتميه‌رك حاجتى سخيلردن طلب ايديكز وفعل حسنه‌يى كسنه‌دن اسير كيه‌رك بورجلولرى دخى ازعاج ايتميكز ودوستلريكزى كندى عيبندن خبردار ايديكز

اون طقوزنجى حكمت — كندى اولادلريكزه — هنر وصنعت
❋ حكمت نوازدهم ❋ (فرزندان خودرا) (هنر وصنعت)

اوكره‌ديكز — وكندى حالكزى — دوستدن — ودوشمندن
(بياموزيد) (وحال خودرا) (ازدوست) (ودشمن)

خفى طوتيكز — وبر محلده كه — سر سويلنزلر — قولاق — ويرميكز
(نهان داريد) (وجاييكه) (راز كويند) (كوش) (مداريد)

بر كيسه‌نك تحت اداره وامرنده اولان كسانه مستعملدر وخودكلمه‌سنه اضافتى لاميه والف ونون
ادات جمعيدر « ب » صله « نان كسان » اضافتى لاميه ومداريد نهينك مفعول غير صريحى وچشم
صريحيدر « نه » نونك ضميله طقوز ديمك « كرسنكان » كرسنه كلمه‌سنك جمعيدر وكاف عجمى
حرف توسطدر يعنى هاء
رسيدن بدلدر زيرا
بر كلمه‌نك آخرنده هاء رسمى
بولنسه حالت جمعنده
اول ها كاف عجمى‌يه
تبديل اولنور « رفتكان »
كبى كرسنكان دخى بو
قبيلدندر « مخوريد مداريد »
« مكوييده مكنيد » « مدهيد »
« مباشيد » نهى حاضرك
جمعلريدر « وطعام »
مخوريدك مفعول صريحى
« دربرابر كسنكان » طرفيدر
« نان » اتمك ومداريدك
مفعول صريحى « كودك »
كاف عجمك ضميله چوجق
« آن » ادات جمع « زنان »
زنك جمعيدر كه قادين
ديمك وكودكان اوزرينه
معطوفدر وتدبير مكنيدك
مفعول صريحى با كودكان
غير صريحى « بيكانه » باء
عربينك كسرى ومديله يابانجى ديمك « راه » يول ومدهيدك مفعول اول صريحى زن بيكانه ر
ثانى صريحى بخانه خود غير صريحى « ب » سببيه « دولت دنيا » بيانيه « مكر » ميمك فتحى
وكافك سكونيله حيله معناسنه درزنانه اضافتى لاميه « ايمن » امين معناسنه ومباشيدك مفعول صريحى

(محصول) اون طقوزنجى حكمت كندى مخدوملريكزه هنر وصنعت اوكره‌ده‌رك كندى حالكزى دخى دوست ودشمندن خفى طوتيكز وسر سويلنيلان محله قولاق طوتميكز

يكرمنجى حكمت — بكلرك اوكنده — كوزى — حفظ ايديكز
❋ حكمت بيستم ❋ (درپيش اميران) (چشم) (نكاه داريد)

وكلامى — كندى مقداريكزه كوره — سويليكز
(وسخن) (باندازهٔ خويش) (بكوييد)

(محصول) يكرمنجى حكمت حضور امراده كوزيكزى حفظ وكلامى مدبرانه ومقداريكزه كوره سويليكز

يكرمى برنجى حكمت — صاحب وفا اولان دوستلردن — كسايكز
❋ حكمت بيست ويكم ❋ (ازدوستان وفادار) (مبريد)

دولت ونعمت وقتنده — دوستلريكزى — خاطرليكز — ودشمنى
دروقت دولت ونعمت) (دوستانرا) (يادآوريد) (ودشمن را)

بيوك بيليكز — ودشمن — اكردوست اولورايسه — خوف ايديكز
(بزرك بدانيد) (ودشمن) (اكردوست شود) (انديشه بكنيد)

(محصول) يكرمى برنجى حكمت صاحب وفا اولان دوستلردن كسلميه‌رك دولت ونعمت زماننده دوستلريكزى خاطرليكز ودشمنى بيوك بيليكز اكر دوست اولور ايسه خوف ايديكز

وازمكر زنان غير صريحيدر « ده » دالك فتحيله اون ديمكدر « چيز » بوراده امانتدن عبارتدر
و « مردم » لفظنه اضافتى لاميه‌در معلوم اوله‌كه براسم كسره واسطه سيله ديكر اسمه ربط
ايدلدكده اسم اوله مضاف ثانى‌به مضاف اليه كسره‌به دخى كسرۀ اضافى ونسبى تسميه اولنديغى
كبى مذكور كسره دخى
معانىٔ كثيره افاده ايدر
اكرمعانىٔ مرقومه‌نسبت
تملك اختصـاص تعليل
طرفيت‌قبيلندن ايسه اول
اضافته اضـافت لاميه
تسميه اولنور « جام جم »
«باغ‌شاه» «مرغ شكارى»
« سيلى پاداش » « سفر
زمستان» «سيرباغ » كبى
اكرتبيين قبيلندن يعنى
مضاف اليه‌مضافك‌جنس
ونوعنى بيان وياخودمقام
مخصوصه نشـان وير
ايسه « انكشترزر » بناى
سنك» «رنك‌كل «شهريزد»
«اشك‌حسرت» وياخود
تشبيه‌قبيلدن يعنى‌مضاف
مشبه‌به‌ومضاف‌اليه مشبه
تقديرنده اولور ايسـه
«كانون سينه» «متاع درد»
« خرمن جان » كبى بو
صورتلرده واقع اولان اضافته اضـافت بيانيه تسميه قلنور « مهر بانتر » تركيب تفضـيلى دها
شفقتلو ديمك كتخدايى مكنيد نهى حاضرينك مفعول صريحى «درخانهٔ كسان » ظرفيدر «سخن پيران»
مضاف ومضاف اليهك ايكيسيده فارسى وياعربى ومضـاف فارسـى مضـاف اليه عربى ويا

يكرمى يكنجى حكمت — چونكه امين اولورسكز — دها زياده — خوف ايديكز
✻ حكمت بيست ودوم ✻ (چو ايمن باشيد) (بيشتر) (بترسيد)
ومصيبت زماننده — صبر ايديكز — وفقيرلك وقتنده — وسعتده
(ودرهنكام بلا) (صبر كنيد) (و بوقت تنكى) (فراخى را)
انتظار ايديكز — وزمان وسعتده — فقيرلكدن خوف ايديكز — وچونكه
(چشم داريد) (ودروقت فراخى) (ازتنكى) (بينديشيد) (وچون)
وعده ايلديكز — وفا ايديكز — واميد ايلرى — مأيوس ايتميكز — وهركيمسه‌يى
(وعده كرديد) (وفا كنيد) (واميدواران) (نااميد مكنيد) (وبيك ديدن
بركره كورمكله — آلدانميكز — وكيمسه‌نك عيبنى — تفتيش ايتميكز
بهركس) (فريفته شويد) (وعيب مردم را) (جستجو مكنيد)

(محصول) يكرمى ايكنجى حكمت امين اولديغكز وقتده دهـا زياده خوف وزمان مصيبتده صبر وفقيرلك زماننده وسعته انتظار وزمان وسـعتده فقيرلكدن خوف ووعده ايلديكيكزده ايفـاى وعد ايديكز واميدلرى نااميد ومأيوس ايتميه‌رك هركيمسه‌يى بركره كورمكله الدانميكز وكيمسه‌نك عيبنى دخى تفتيش ايتميكز

يكرمى اوچنجى حكمت — كندى يوككى — كيمسه‌نك بوينه — براقميكز
✻ حكمت بيست وسيم ✻ (بار خود) (بكردن كس) (مينكنيد)
ومنفعتسز دوست ايله — الفت ايتميكز — وهركيمسه‌كه — فنا طبيعتلى در
(وازدوست بى منفعت) (كنار بكيريد) (وهركه) (خوى بد دارد)
آنكله دوست اولميكز — وصواب سوزى — دها بيوك — كوكدن — ويردن
(باا و دوست مشويد) (وسخن حق را) (بزركتر) (ازآسمان) (وزمين)
طوتيكز — وتوبه واستغفارى عزيز وجليل اولان خدايه عملرك دها ايوسى — بيليكز
(بداريد) (وباز كشت را) (بخداى عزوجل) (بهترين اعمال) (دانيد)

حكمى اولمسى دخى جائزدر « تارك سر » « طليعهٔ صبح » «خانهٔ احبا » «لطف سخن» كبى «سخن پيران»
دخى مضاف ومضاف اليهك ايكيسيده فارسى اولان قسمندر واضـافتى لاميه‌در « را » تخصيص
« يازده » اسماء عدددن اون برك اسميدر « ترسـان » معلوم اوله كه امرحاضرلرك اوخرانه
الف ونون زياده قلنور
ايسـه برصفت اولوركه
افادهٔ حال ايلر « خيز »
امرندن « خيزان » كبى
و « ترس » امرندن
«ترسان» دخى بوقبيلندر
« باشيد » امر حاضرك
جمعى ترسـان مفعول
صريحى ازمردم متكبر
غير صريحى « كينه »
بغض وعداوتدر وهـا
نقليه‌در « افسـوس »
همزه‌نك فتحى وفانك
سـكونيله بوراده ظلم
وتعديدر « دوازده » دالك
ضميله اسماء عدددن اون
ايكينك اسميدر « مهمـان »
مسافر « را » فارسـيده
راحرفى قسم « تخصيص »
« عوض » « ظرفيت
«تعليل» «تميز» مفعول
معنالرينى مفيدر بونده
مفعوليت افاده ايدر
«عزيز» فعيل بمعنى مفعول يعنى معزز ديمكدر « داريد » امرحاضرك جمعى «مهمان ايله عزيز مفعول
صريحلريدر « مادر » والده ديمك «خويشاوندان» « مصراع » خصملرجله «خويشاوند» و «نزديكى»
يقينلقدر وخويشاوندك آخرنده اولان الف نون ادات جمعدر « مبريد » مرويد « نهى حاضرك

(محصول) يكرمى اوچنجى حكمت كندى يوككى كيمسـه‌نك بوينه القا ومنفعتسز دوستله الفت ايتميه‌رك فنـا طبيعتلى كيمسه‌ايله دخى دوست اولميكز وطوغرى كلامى كوك ويردن دها بيوك طوته‌رق خدايه توبه ورجوعى دخى اعمال حسنه‌نك دها ايوسى بيليكز

لقمان حكيمدن — صورديلركه — آدملردن — زياده عالم — كيمدر
(ازلقمان حكيم) (پرسيدندكه) (ازآدميان) (داناتر) (كيست)
ديدى اوكيمسه‌دركه زمانك مخالفتندن — مكدر اولماز — ينه سؤال ايلديلركه
(كفت) (آنكه) ازمخالفت روزكار) (دلتنك نشود) (ديكر پرسيدندكه)
زياده عالى همت — كيمدر — ديدى — اوكيمسه‌دركه — آخرت نعمتنى
(بلندهمت تر) (كيست) (كفت) (آنكه) (نعمت آخرترا)
دنيا نعمتى اوزرينه احتيار ايده — ينه سؤال ايلديلركه — زياده زنكين — كيمدر
(برنعمت دنيا) (بركزيند) (ديكر پرسيدندكه) (توانكرتر) (كيست)
ديدى — اوكيمسه‌كه — آنك — عقل كاملى وله — ينه سؤال ايلديلركه
(كفت) (آنكه) (اورا) (عقل كامل باشد) (ديكر پرسيدندكه)
قنغى شربتدركه — كنديسنى طاده‌نى — اولديرر — ديدى — شهوتدر
چه شربت استكه) (چشندهٔ خودرا) (مى كشد) (كفت) (شهوت)

(محصول) لقمانه آدملردن زياده عالم كيمدر ديدكارنده مخالفت روزكار وزمان ايله مكدر اولميان كيمسه‌در ديدى (ينه) زياده عالى همت كيمدر ديو سؤال ايلدكارنده نعمت آخرتى دنيا اوزرينه ترجيح ايليان كيمسه‌در ديدى (ينه) زياده غنى كيمدر ديدكارنده عقل كامله مالك اولان كيمسه‌در ديدى (ينه) قنغى شربتدركه كندوسـنى طاده‌نى اولديرر ديدكارنده شهوتدر ديدى

جمعیدرلر « با » مصاحبت « مردم » مصراع « مردم » آدمدر « جوانمردی » سخاوت ویر « بده »
« دارید » امر حاضرك جمعیدر مضارعی داردکلور « ب » صله « جای » محل « وفا » آوریدك
مفعول صریحی « وعهد » وفااوزرینه معطوف « وبجای » غیر صریحیدر « نا » حرف توصیف
نفی « خوانده » اسم مفعول
« چون » تعلیل « برآوردن
ومشتقاتی برایله مستعمل
اولنجه حصول معناسنی
مفیددر بو صورتده بر
آوردن حاصل قلمق دیمك
اولور « سیزده » اسماء
عدددن اون اوچك
اسمیدر « هرکه » مبتدا
وهرکسك تقدیرنده
اولوب حذف ایصال
اولنمشدر « بیش » باء
عربیله زیاده معناسنه‌در
« تر » ادات تفضیل
« دارد » معلوم که
داشتن وداریدن مشتقاتی
لغتده طوتمقدر مثلا
داشت طوتدی ودارد
طوتردیمك ایسه‌ده اما
استعمالده وارلقله تعبیر
ایدرلر زیرا مالی وکتابی
وار دنیله جك موضعده
« مالدار » وکتابدار دنیلو وعلم بیشتر دارد دخی هرنه قدر علمی زیاده طوتر دیمك ایسه‌ده
لکن علمی زیاده واردر وعلمی زیاده‌در مقامندن مستعملدر حاصلی اعلمدر دیمکدر « بزرك »
بانك ضمیله بیوك « دانید » دانستن مصدرندن امر حاضرك جمعیدر وجمله‌سی خبر مبتدادر

ینه سؤال ایلدیلرکه — قنغی آتشدرکه — کندیسنی یقانی — یقار — دیدی
(دیکر پرسیدندکه) کدام آتشست که) (فروزنده‌ٔ خودرا) (می سوزد) (کفت)
حسد — ینه سؤال ایلدیلرکه — قنغی بنادرکه — اصلا خراب اولمز — دیدی
حسد) (دیکر پرسیدندکه) کدام بناست که) (هرکز خراب نمی شود) (کفت)
عدالت — ینه سؤال ایلدیلرکه — قنغی آجیلقدرکه — انجام — طاتلی اولور
(عدل) (دیکر پرسیدندکه) (کدام تلخی باشدکه) (باخر) (شیرین کردد)
دیدی — صبر — ینه سؤال ایلدیلرکه — قنغی طاتلیدرکه — انجام
(کفت) (صبر) (دیکر پرسیدندکه) (کدام شیرین باشدکه) (باخر)
آجی اولور — دیدی — عجله — ینه سؤال ایلدیلرکه — قنغی خسته‌اقدرکه
(تلخ شود) (کفت) (شتاب) (دیکر پرسیدندکه) (کدام بیماریست که)
حکیملر — آنك علاجندن — عاجزلردر — دیدی — حماقت
(طبیبان) (ازعلاج آن) (عاجزند) (کفت) (ابلهی)

(محصول) ینه قنغی آتشدرکه کندیسنی یقاردیدکلرنده حسددر دیدی (ینه) اصلا خراب اولمیان قنغی بنادر دیدکلرنده عدالتدر دیدی (ینه) انجامی طاتیلغه منجر اولان قنغی آجیلقدر دیدکلرنده صبردر دیدی (ینه) انجامی آجیلغه منجر اولان قنغی طاتلیدر دیدکلرنده عجله در دیدی (ینه) طبیبلر علاج ودواسندن عاجز اولان قنغی مرض ونامزاجلقدر دیدکلرنده حماقتدر دیدی

❋ نصایح دیکر ❋

الفت — ایلر ایله — کرکدر — فنالر ایله — فناسوز — کسکن قلنجدن
(مصاحبت) (بانیکان) (می باید) (بابدان) (سخن بد) (ازشمشیر برنده)
دها فنادر — دوستلر — وقت غمده — وشدتلرده — معلوم اولور
(بدتراست) (دوستان) (درغم) (وشدائد) (معلوم شود)

« هرکه » مبتدا « ازآموختن علم » مؤخردارده متعلقدر « ننك » عاروشین در « مدانید »
نهی حاضر جمع وخبر مبتدادر « رستکار » معلوم اوله‌که ماضیٔ مطلقك آخرینه « ار » ویا
« کار » لفظلرندن بری زیاده ایدیلور ایسه صفت مبالغه اولوب دوام وتقریر افاده ایلر
« خرید » و « فروخت »
و « پرورد » ماضیلرندن
« خریدار » « پروردکار »
« فروختار » و « آمرزید »
ماضیسندن « آمرزیدکار »
کبی و « رستکار » دخی
آمرزیدکار قبیلندندر
« راستی » یاء مصدریه
ایله طوغریلق دیمك
« سخن ناپسندیده »
اضافتی بیانیه « چارده » صحیفه ١٥
اسماء عدددن اون دردك
اسمی « به » صله « بد
کفتن » مصدر مرکب
تقدیر عباره مکنیدعادت
زبانرابه بدکفتن در
بو صورتده عادت مکنیدك
مفعول اولی وز بانرا ثانیٔ
صریحلریدر به بدکفتن
غیر صریحیدر « کوش »
کاف عربك ضمیله
قولاقدر ومداریدك
کوش ایله سخن ناشایسته مفعول صریحلریدر « نشنود » ایشتمك معناسنه اولان شنیدن
مصدرندن نفی استقبالدر « کارکنید » عمل ایدیکز موقعنده مستعملدر وکنیدك کار مفعول صریحی
بدان غیر صریحیدر « پازده » اسماء عدددن اون بشك اسمیدر « نیکان » نیك لفظنك جمعیدرکه
١٦ صحیفه

دشمنك کلامیله — دوستلرینی — اینجتمه — اوق یاره‌سی
(بسخن دشمن) (دوستانرا) (مرنجان) (زخم تیر)
وجوداوزرنده‌در — وسوزیاره‌سی — جان اوزره‌در — کبروغضب
(برتن است) (وزخم سخن) (برجان) (کبروغضب)
صاحبینی — مصیبتلره — ایصال ایدر
(صاحبش را) (به مصیبتها) (می رساند)

(محصول) الفت ایلر ایله کرکدر فنالر ایله فناسوز کسکین قلنجدن دها فنادر دوستلر وقت غم وشدائده بیلنوب دشمنك کلام واغواسیله دوستلرینی اینجتمه اوق یاره‌سی وجودده وسوزیاره‌سی جان اوزرنده در کبروغضب صاحبنی مصائب وبلالره ایصال ایدر

یمین ایتمکدن — احتراز ایدیکز — اکر جمله طوغری اولور ایسه ده
(ازسوکند) (اعراض بکنید) (اکر همه راست باشد)
ایلك ایدنلری — جمله انسان — دوست اتخاذ ایدرلر — فقیرلری
(نیك کنندکانرا) (همه مردمان) (دوست میدارند) (افتادکانرا)
دوست اتخاذ ایدیکز — زیرا دولتلولری — جمله خلق عالم — دوست اتخاذ ایلرلر
(دوست بدارید) (که دولتمندانرا) (همه عالم) (دوست دارند)
یکیتلکده — زحمت چك — تاکه اختیارلقده — راحت بوله سین
(درجوانی) (زحمت کش) (تادر پیری) (راحت یابی)

(محصول) اکر سراپا طوغری اولور ایسه ده یمیندن احتراز ایدیکز ایلك ایلیانلری هرکس دوست طوتارلر فقیرلری دوست اتخاذ

اینولر دیمکدر « رغبت » باب رابعدن مصـدر ونمایدك مفعول صریحی بزیارت غیر صریحی
« مردکانرا » مرده‌نك جمعیدرکه موتالر دیمك وکاف عجمی مفرد ینك اخرنده اولان هاء رسمیدن
بدلدر « ب » مصاحبت « نیکی » معلوم اولەکه اقسام متعدده کلماتك اواخرینه « ی » حرف
داخل اولدقده « شاهی »
«بندکی » « شرمندکی »
« روندکی » « افتـادکی
« خوبی » « برتری »
«ماومنی» «چندوچونی »
« خریداری» « کویائی »
کبی ومذکور « ی » بعضا
الفه دخی قلب اولنور
«کرما»«سرما»«درازا»
« پهنا » کبی بونلره اسم
مصدر وحاصـل مصدر
اطلاق اولنور نیکی کلمه
سنـك دخی اخرنده یاء
مصـدریه اولمغله اسم
مصدر « پس » بوند
صکره دیمك « مرك پدر »
اضافتی لامیه ومرك میمك
فتحی وکاف ورانك
سکونیله فوتدریعنی اولوم
«سنت»عادت«های»ادات
جمعدر ومضافك آخری«
الفـو یاواوممدوده اولور
ایسه بریاء مجهوله علاوه قلنور « جای من » « روی تو » کبی « سنهای پدر » دخی بوقبیلدندر
« هیچ » افظی فارسـیده مهمات اقسامندندر « کار » ایش « ی » وحدت « بی » ادات سلبدر
وجوامده مخصوصـدر « سخن » کهن وزننده سـوز وکلامدر « ی » وحدتدر « شازده »

ایدیکزکه دولتلیلری جمله خلق عالم دوست طوتارلر کنجلکده
زحجت ومشقته تحمل ایله که احتیارلقده راحت ایده‌سین

درت نسنه — انسانك کمالنه دلیلدر — دوستلر ایله — مشاوره
(چهارچیز)(دلیل برکمال مرداست)(بادوستان) (مشورت)

ایتمك — ودشمنلره — مدارا ایلك — وهوا آتشنی — سوندرمك
(کردن)(وبادشمنان)(مدارا کردن)(وآتش هوا)(فروکشتن)

وآجی سوزه — تحمل ایتمکدر — ایکی نسنه — آدمی — ایکی
(وسخن تلخ)(فروخوردن) (دوچیز) (آدم را) (بدو)

نسنه‌یه — ایصال ایدر — صبرمراده — وقناعت — غنایه
(چیز) (رساند) (صبر بمراد) (وقناعت)(بتوانکری)

(محصول) درت نسنه انسانك کمالنه دلیلدر اولکیسی دوستلر ایله
مشـاوره ایکنجیسی دشمنلره مدارا اوچنجیسی هواآتشنی ازاله
دردنجیسی نامعقول کلامه تحملدر ایکی شی آدمی ایکی شیئه یعنی
صبر مراده وقناعت غنایه ایصال ایدر

درت شی — درت شیئی — تحصیل ایدر — سکوت — سلامتلك
(چهارچیز)(چهارچیزرا) (آورد) (خاموشی)(سلامتی)

وایییلك — امینلك — وجومردلك — بیوکلك — وشکر
(ونیکی) (ایمنی) (وسخاوت) (مهتری) (وشکر)

زیاده‌لك — درت شیئی — اعاده ایتمك ممکن دکلدر — سویلنیلان سوز
(افزونی) (چارچیز) (بازنتوان آوردن) (سخن کفته)

اسماء عدددن اون التینك اسمیدر « ب » صله « حرف » لغتده طرف وجانب معناسنه در اما عجم سوز
وکلامده استعمال ایدرلر مثلا برکلام سویله دیه‌جك موقعده « یك حرف بزن » دیر اضافتی لامیه « هر »
استیغاب ایچوندر « کس کیمسه « ی » وحدت « مشوید » « مخورید » « مکنید » نهی حاضرك
جمعلریدر وایمن مشویدك
مفعول صریحی « بحرف
هرکسی » غیر صریحی
بوصـورتده تقدیر عباره
مشوید ایمن بحرف هرکسی
در « بشـنوید » شـنیدن
مصـدرندن امر حاضرك
جمعیـدر دیکلیکز دیمـك
(مصراع) دکله (بشنو)
اکله (دریاب) اولدی
(شد) لایق (سزا) سخن
نیك مفعـول صریحی
ازهمه کس غیر صریحیدر
« ب » صله « راست »
طوغری دیمکدر دروغ
مقـابلیدرکه یلان وکذب
دیمکدر « سوکند » یمین
معناسـنه‌در ومخوریدك
مفعول صریحی براست
غیر صریحی « بیندیشید »
امر حاضرك جمعیـدر
تفکر ایدیکز دیمك واولی
همزه اولان افعاله «با» ویاخود «میم» ونون نافیه داخـل اولدقده اول همزه یایه قلب
اولندیغندن بیندیشید امرینك همزه‌سی دخی یایه قلب اولنمشدر «آماده» الف ممدوده ایله حاضر
ومهیا دیمکدر «هفت‌ده» اسماء عدددن اون بدینك اسمیدر «کار» کاف عربك فتحیله ایش دیمك

وقضای مقدر — وآتیلان اوق — وکچن عمر — ایکی جهانك
(وقضـای رفته) (وتیر انداخته)(وعمر کذشته) (سلامت)

سلامتی — اوچ شیده‌در — امرالهی‌یه — قیام کوسترمك
دارین) (درسه چیزاست) (بامر خدای تعالی) (قیام نمودن)

ودینك شرطلرینی — یرینه کتورمك — وقلبلری اینجتمکدن
(وشرائط دین) (بجای آوردن) (واز آزاردلها)

اوزاق اولمق
(دور بودن)

(محصول درت شی درت شیئی یعنی سکوت (سلامتلك) وایلك
(امینلك) وسخاوت (بیوکلك) وشکر (زیاده‌لك) کتورر
درت شیئ اعاده یعنی (سـویلنیلان سـوز) و (آتیلان اوق)
و (کچن عمر) ممکن دکلدر ایکی جهـانك سلامتی اوچ شـیده‌در
اولکیسی امر اللهه امتثال ایکنجیسی دینك شرطلرینی ایفا اوچنجیسی
کسر قلوبدن بعید اولمقدر

❊ ازپند نامهٔ شیخ عطار ❊

ای خدا — بزم کناهمزدن — تجاوز ایله
پادشاها) (جرم مارا) (در کذار)

بز کناهکاریز — حالبوکه سن — عفو ایدیجی سین
(ما کنهکاریم) (وتو) (آمرزکار)

سن ایی ایشلی سین — حالبوکه بز — فنا ایشله مشیز
(تونکوکاری) (وما) (بدکرده ایم)

حسابسز — وحدسز جرم — ایله مشیز
(جرم بی انداز وبی حد) (کرده ایم)

اضافتی لامیه «زمستان» زم نم وزننده اوله‌رق برودت وصغوقلق معناسنه‌در وارضك طبیعتی بارد اولمغله برودته نسبتله زمین دیدیلر وستان دخی مدخولنك كثرتنی افاده ایلدیكندن قیش موسمنه زمستان دینلمشدر «را» تخصیص «ب» صله «تاب» حرارت ویاز موسمنده صیجاق زیاده اولدیغی جهتله تابستان دینلمشدر «مكذارید» «میفكنید» «مكیرید» نهی حاضرك جمعلریدر وكار زمستانرا میفكنیدك مفعول صریحی بتابستان غیر صریحیدر وكار امروز مكذاریدك مفعول صریحی بفردا غیر صریحیدر «تا» مادام معناسنه «خون» قاندر «كردارنیك» بیانیه وكردار اصلنده وصف تركیبی در زیرا كاف عربك فتحیله كرد فعل معناسنه اسمدر وآر دخی آرنده دن مرخمدر بو صورتده تقدیری «آرندهٔ كرده» در صكره مجموع مركب فعل معناسنه اسم اولمشدر «وامدار» وصف تركیبی در بورجلی دیمك

نیجه سنه‌لر — فسق وعصیانده — اولمشز
(سالها) (درفسق وعصیان) (كشته‌ایم)

انجام ایشلدیكمزدن — نادم اولمشز
(آخرازكرده) (پشیمان كشته‌ایم)

كیجه وكوندز — معصیتلرده — اولمشز
(روزوشب) (اندرمعاصی) (بوده‌ایم)

غافل — یؤخذ نواصی آیتندن — اولمشز
(غافل) (ازیؤخذنواصی) (بوده‌ایم)

دائماعصیان سوداسنده — اولمشز
(دائمادربندعصیان) (بوده‌یم)

هم نفس وشیطانه مقارن — اولمشز
(همقرین نفس وشیطان) (بوده‌ایم)

كناهسز — مرورایتامش — اوزر بمزدن برساعت
(بی كنه) (نكذشته) (برما ساعتی)

فراغ قلب ایله — برطاعت ایتامشزدر
(باحضوردل) (نكردیم طاعتی)

قپوكه كلدی — قاجش قول
(بردرآمد) (بندهٔ بكریخته)

كندی یوزینك صویی — معصیتله — دوكمش
(آب روی خود) (بعصیان) (ریخته)

مغفرتی — طوتر — امید — سنك كرمندن
(مغفرت) (دارد) (امید) (ازلطف تو)

آنكچونكه — كندك بیوردك — لاتقنطوا
(زانكه) (خودفرمودهٔ) (لاتقنطوا)

سنك لطفلربنك دكزی — حسابسزدر
(بحر الطاف تو) (بی پایان بود)

«آن» ادات جمع «را» ادات مفعول «سخت» قتی دیمك «مكیرید» كرفتن مصدرندن نهی حاضرك جمعیدر طوتمیكز دیمك «عیب ایشان» اضافتی لامیه‌در وایشان دوستانه عائددر «نوازده» اسماء عدددن اون طقوزك اسمیدر «فرزندان» فرزندك جمعیدركه اوغل دیمك پسر دخی دیرلر «مصراع»

«پدر» بابا «پسر فرزند» اوغلدر هم انا «مادر» «خود» ضمیر مشاركت اقسامندندر وبونلر اوچ صیغه‌دن عبارتدركه ضمیر تأكیدی دخی درلر «١» خود لفظیدركه ذوات وطبایعه مخصوصدر «٢» خویش لفظیدركه تملكات وتعلقاته مخصوصدر «٣» خویشتن » لفظیدركه جوارح واعضایه مخصوصدر « هنر خود » « مهمان خویش » « سر خویشتن » كبی وبونلره اصلا تغیر عارض اولدیغی كبی ضمایر واسم جنسدن صكره دخی كلورلر وبعضا ضمیر نسبی مقامنه دخی قوللانورلر وضمیره اضافت جمیع زمانده لامیه اولدیغی ملابسه سیله بونلر دخی ضمیر اقسامندن اولدیغی حسبیله فرزندانك خوده اضافتی لامیه در ومضاف مضاف الیه بیاموزیدك مفعول صریحی در و «بیاموزید» امر حاضرك جمعی اولنه باكلمكله همزه‌سی یایه تحول ایتمشدر «كوش» كاف عربك ضمیله قولاقدر «مدارید» طوتمق معناسنه اولان «داشتن» مصدرندن نهی حاضرك جمعیدر

مأیوس — سنك رحمتكدن — شیطاندر
(ناامید) (ازرحمت) (شیطان بود)

نفس وشیطان — اوردی — ای خدا — بنم یولیمی
(نفس وشیطان) (زد) (كریما) (راه من)

سنك رحمتك اولسون — بنم شفاعتمی استیجی
(رحمتت باشد) (شفاعت خواه من)

امید ایلرم — كه كناهدن — بنی پاك ایده‌سین
(چشم دارم) (كزكنه) (پاكم كنی)

اندن اول — كه جهانده — بنی طوبراق ایلرسین
(پیش ازان) (كاندرجهان) (خاكم كنی)

اول وقتده — كه وجودمدن — روحمی قبض ایده‌سك
(اندران دم) (كزبدن) (جانم بری)

دنیادن — بنی نور ایمانله — كونده‌ره‌سین
(ازجهان) (بانور ایمانم) (بری)

❁ درنكوهش نفس اماره ❁

عاقل او كیمسه دركه — او شاكر اوله
(عاقل آن باشدكه) (اوشاكر بود)

واندن صكره — كندی نفسنه غلبه‌یه — مقتدر اوله
(وانكهی) (برنفس خود) (قادر بود)

هركیم كه — كندی غضبنی — ازاله ایده — ای یكیت
(هركه) (خشم خود) (فروخورد) (ای جوان)

او كیمسه اولور — جهانك نجات بولنلرندن
(باشد او) (ازرستكاران جهان)

او كیمسه در — انسانلرك زیاده احمقی
(آن بود) (ابلهترین مردمان)

وكوش مفعول صریحی «بیست» اسماء عدددن یكرمینك اسمیدر «پیش» باء فارسینك كسریله اوك دیمك اما باء عربینك كسریله زیاده دیمكدر اضافتی لامیه «امیران» امیرك جمعیدر چشم ونكاه داریدك مفعوللری در پیش امیران ظرفیدر «ب» صله «اندازهٔ خویش» لامیه معلوم اوله‌كه

آکرمضافك آخری های رسمی یه منتهی اولورایسه برهمزه زیاده قلنور ومزبور همزه یاکبی
تلفظ اولنور « خانهٔ ما » کبی اندازهٔ خویش دخی بوقبیلدندر « بیست ویك » اسماء عددن
یکرمی برك اسمیدر « وفادار » صاحب وفامعناسنه وصف ترکیبی در « مبرید » نهی حاضرك
جمعیدر ازدوستان وفادار
مفعول غیرصریحی « بدانید »
باحرف تأکیدو دانید
دانستن مصدرندن امر
حاضرك جمعیدر مضارعی
داند کلور زیرا مصدر
تائی سینی اولدقده
مضارعنده شین حذف
اولنور « بزرك » بانك
ضمیله بیوك دیمکدر « بیست
ودو » اسماء عددن
یکرمی ایکی نك اسمیدر
« بیش » باءعربینك کسریله
زیاده دیمك « تر » ادات
تفضیل « باشید » بترسید
کنید دارید بیند یشید
کردید » امر حاضرك
جمعلریدر و با لر حرف
تأکید در و بیند یشید
کلمه سنك اولنه باداخل
اولمغله همزه سی یایه قلب
اولنمشدر وصبر کنید
امرینك مفعول صریحی « در هنکام بلا » ظرفیدر « تنك » کاف عجمیله طاردیمك « فراخ »
فانك فتح وکسریله کنش دیمکدر « چشم » بونده انتظاردر و « چشم ایله فراخی » داریدك
مفعول صریحلری بوقت تنکی « ظرفیدر » چون » ادات تعلیل « امیدوار » امیدلی دیمکدر

که نفس وهواسی ارقه سنده اولور قوشیجی
(کز پی نفس وهوا) (باشد) (دوان)
اوکیمسه که سنی اینجیدز آنك عذرینی قبول ایله
(آنکه) (رنجاندترا) (عذرش) (پذیر)
مغفرت بولمق ایچون اکا عتاب ایتمه
(تا بیابی مغفرت) (بروی مکیر)
خدادوست اتخاذ ایتمز ظالمی
(حق ندارد دوست) (خلق آزارر)
بو طبیعت بولنمز برصاحب دینده
(نیست این خصلت) ز یکی دیندار را)
ظلمدن هرکیمسه که برقلبی مجروح ایلدی
(ازستم) (هرکو) (دلی راریش کرد)
اویاره یی کندی وجودینه ایلدی
(آن جراحت) (بروجود خویش کرد)
اوکیمسه که کوکل اینجتمك سوداسنده اوله
(آنکه) (دربند دل آزاری) (بود)
عذابده انك ایشی ایکلمك اولور
(درعقوبت (کاراو) (زاری بود)
ای اوغل کوکل اینجتمك قصدینی ایتمه
(ای پسر) (قصدل آزاری) (مکن)
کندی خداکدن برائت ایتمه
(از خدای خویش) (بیزاری مکن)
کیمسه نك قلبنی اینجتمه ای اوغل
(خاطر کس را) (مرنجان) (ای پسر)
یوخسه یرسین یاره یی جانکه ای اوغل
(ورنه) (خوردی) (زخم) (برجان) (ای پسر)

معلوم اوله که « وار » لفظی کاه تشبیه ولیاقت معناسنی افاده ایدر مثلا « بنده » وشاهه لایق
دنیله جك موقعده « بنده وار » شاهوار » دینیلور وکاهی بار لفظندن بدل دخی کلور « خروار »
کبی وبعضاً نسبت معناسنی افاده ایدر « امیدوار » کبی « آن » ادات جمع « را » ادات مفعول
« ناامید » میمك تخفیفله
مأیوس دیمك « جستجو »
تفتیش و تفحص دیمکدر
« بیست وسیم » ترکیب
عددی ومیم علامت اعداد
وصفیه در « بار » یوك
« ب » صله « کردن »
کاف عجمك فتحی ورانك
سکونیله بیون دیمك کس
لفظنه اضافتی لامیه در
« میفکنید » نهی حاضرك
جمعیدر بارخود مفعول
صریحیدر « دوست بی
منفعت » بیانیه و منفعت
مصدر میمی « کیرید »
کرفتن مصدرندن امر
حاضرك جمعی مضارعی
کیردکلور وکنار مفعول
صریحی دوست بی منفعت
غیر صریحیدر « هرکه »
اصلی هرکس که اولوب
کس حذف اولنه رق که
کس مقامنه قائم اولمشدر یعنی حرف ایکن اسم اولمشدر « خوی » طبیعت معناسنه « دارد »
داشتن مصدرندن فعل مضارعدر طوتر دیمکدر لکن واردر دیمکدن عبارتدر مصدر تائی شینی
اولدقده نون مصدری حذف وتا داله قلب اولندقدنصکره اول شین فعل مضارعنده رایه تبدیل

اکر طلب ایدرسنکه اوله سك اعتبارلی
(کرهمی خواهیکه) (کردی) (معتبر)
انسانك نامنی ایلکدن غیریله ذکر ایتمه
(نام مردم) (جزبه نیکویی) (مبر)
ایلکه قوت طوتمزسین بدلك ایتمه
(قوت نیکی) (نداری) (بدمکن)
کندی وجودیکه نهایتسز ظلم ایتمه
(بروجود خود) (ستم بیحد) (مکن)
کیت لسانتی انسانك مذمتندن بغلا
(رو) (زبان) (ازغیبت مردم) (ببند)
تاکیم کورمیه سین کندی الی وایاغنی بوقاغیده
(تانبینی) (دست وپای خود) (ببند)
هرکیمسه که غیبتدن آنك لسانی بغلودکلدر
(هرکه) (ازغیبت) (زبانش) (بسته نیست)
اومثللو کسانك عذابدن خلاصی یوقدر
(آنچنان کس) (ازعقوبت) (رسته نیست)

❋ درعمل خالص ❋

هرکیمسه که اوله اهل ایمان ای عزیز
(هرکه) (باشد) (اهل ایما) (ای عزیز)
پاك طوتر درت نسنه یی درت نسنه دن
(پاك دارد) (چارچیز) (ازچارچیز)
حسددن اولا سن کوکلنی تطهیر ایله
(از حسد اول) (تودل را) (پاك دار)
کندیکی اندن صکر مؤمن عدایله
(خویشتن را) (بعدازان) (مؤمن شمر)

اولنور کذاشتن مصدرندن کذارد کبی دارد دخی بوقبیلدندر «ازآسمان» مؤخر بدارد امرینك
مفعول غیر صریحی «مصراع» «آسمان» کوکدر کو نش خو رشید ومهر وآفتاب «باز
کشت» اسم‌مصدر معلوم اوله که مصدر بسیط ایله مصدر مرکبك جزؤ اخیرندن ادات مصدر
رفع ایدلدکده صیغهٔ باقیهٔ
مرخمه‌یه یعنی کرك
بسیطدن وکرك مرکبدن
ترخیم‌ا ولنان مصادره
دخی بعض ارباب فرس
اسم‌مصدر وحاصل‌مصدر
اطلاق ایلدیلر «بازکشت»
دخی‌مصدر مرکبدن
مرخم‌اسم مصدر قبیلندندر
«ب» صله «خدای یالی
یاسز ذات باریك اسمیدر
معلوم اوله‌که هرکلمه نك
آخری الف ویا واو اواسه
حالت اضافتده بریا اثبات
اولنور کرکسه اول کلمه
صفته مضاف اولسون
«بوی دلاویز» کبی کرکسه
غیره مضاف اولسون
(بوی‌نافه کبی) بوصورتده
خدانکده مابعدینه اضافتی
اضافة الموصوف الی الصفت
قبیلندندر «دانا» صفت مشبهه «تر» ادات تفضیل «آدمیان» یانسبت الف ونون اداتِ
جمعدر انسان اوغللری دیمك «مخالفت روزکار» مجازاً مصدر فاعلنه مضافدر «دلتنك»
وصف ترکیبی «پرسیدند» پرسیدن مصدرندن ماضی جمع مضارعی پرسد کلور «که» بیانیه «بلندهمت»

تطهیرایله یلاندن وغیبتدن دلی
(پاك دار)(ازکذب)(وازغیبت)(زبان)

تاکیم سنك ایمانك دوشمسون زبانه
(تاکه) (ایمانت) (نیفتد)(درزیان)

اکرتطهیرایدرسك عملنی ریادن
(پاك اکرداری)(عمل را)(ازریا)

سنك ایمانکك شمعنده اولور ضیا
(شمع ایمان ترا) (باشد)(ضیا)

چونکه قارنکی تطهیرایدرسك حرامدن
(چون شکم را) (پاك داری)(ازحرام)

صاحب ایمان کشی اولورسین والسلام
(مرد ایماندار) (باشی) (والسلام)

❋ دربیان صفت دانش ❋

درت نسنه کلدی بیوك وشرفلی
(چارچیز آمد) (بزرك) (ومعتبر)

کوربنور اوفق لکن نظرده
(می نماید)(خرد)(لیکن)(درنظر)

اول‌دردن بری‌خصمدر ودیکری آتشدر
(زاریکی) (خصمست)(ودیکرآتشست)

صکره خسته لقدر که اندن کوکل ممنون‌دکلدر
(بازبیماری) (کزو) (دل ناخوشست)

دردنجی علمدرکه سکا زینت ویریر
(چارمین) (دانش که) (آراید ترا)

بو درت تا اوقاف کورنمیه سکا
(این همه) (تاخرد ننماید) (ترا)

عالی همت دیمك «تر» ادات تفضیل‌درکه مدخولنده مزیت وترقی افاده ایدر «کیست»
معلوم اوله‌که «است» لفظنك ماقبلنده اولان کلمه‌نك آخرنده برساکن اواورسه الفی لفظاً وکتابةً
ووجوباً حذف اولنور «اوست» کبی واکر مدلو دکل ایسه متصل یاز یلور «من است» ده
«منست» کبی واکر
ماقبلنده او لان کلمه‌نك
آخرنده‌هاء رسمی‌وار ایسه
الفی‌وجوباً اثبات اولنور
«آمده است» کبی زیرا
ها دالك فتحه‌سنی محافظه
ایچون کلدیکندن حذفی
ممکن دکلدر بوصورتده
فاصله وار ایکن استی
ماقبلنه ایصال ایتمك قابل
اولمدیغندن الف ثابت
اولور بومقوله‌نك غیریده
یعنی هاء اصلیه اولدیغی
کلمه‌لرده‌ها حذف اولنوب
استك الفی یایه قلب اولنور
«چیست» «نیست» کبی
اصللری «چه است»
«نه است» در «کیست»
دخی چیست قبیلندندر
«برکزیند» کاف عجمك
ضمیله مضارعدر برحرف
تأکید در «توانکر» تانك
ضمیله غنی دیمك «می کند» مضارع حال «چشندهٔ» اسم فاعل معلوم اوله که اکر مضافك
آخری های رسمیه اولور ایسه اوایها اوزرینه برهمزه زیاده قلنه‌رق اوهمزه یا کبی
تلفظ اولنور «خانهٔما» کبی‌چشندهٔ خودرا دخی بوقبیلندندر «شهوت» نفسك لذاته میل وآنی

هرکیم‌که آنك کوزنده دشمن‌اوله لاشی
(هرکه) (درچشمش)(عدو باشد)(حقیر)

آنك بلاسیدن برکون ایلر اضطراب
(از بلای او) (کند روزی) (نفیر)

آتشدن بر ذره چونکه اوله علولنمش
(ذرهٔ آتش) (چوشد) (افروخته)

کوربرسین اندن برجهانی یانمش
(بینی) (ازوی) (عالمی را) (سوخته)

علم اکر قلیل ایسه‌ده آنی حقیر عد ایتمه
(علم اکراندك بود) (خوارش مدار)

اول سببدن‌که علم طوتار حسابسز شرف
(زانکه) (داردعلم) (قدر بیشمار)

جزئی نامزا جلغه ایله اسف
(رنج اندك را) (بکن)(غمخوارکی)

بوخسه کورسك ضعفی چاره سز لکده
(ورنه) (بینی) (عجز) (دربیچارکی)

باش آغریسنه چونکه تفتیش ایتمیه برکیمسه علاج
(دردسررا) (چون نجوید) (کس علاج)

خوف اواولورکه فنا اولور طبیعت
(خوف آن باشدکه) (کرددبد) (مزاج)

اول فنا کلامدن اجتناب اوز ره
(باش)(ازقول‌مخالف) (برحذر)

اندن اول که ایاقدن دوشرسین ای اوغل
(پیش ازان) (کز پا) (درآیی) (ای پسر)

ارادەسنه دیرلر «هرکز». اصلا دیمك «خراب» معمورك ضدیدر «نمی شود» نفی حال «عدل» میل معناسنه درحقه اولور ایسه عدل وباطله اولور ایسه جور دیرلر وتعدیل وتقویم عالم حقه میل وافراط وتفریط میاننده توسط واقتصادله اولمغله عدل دینلدی وعدل فضل مقابله سنده دخی

آز آتشی   سوندرمك تمكندر   صو ایله
(آتش اندك) (توان کشتن) (باب)

وای او ساعتکه   آه   علو
(وای آن ساعت که) (کیرد) (التهاب)

ای اوغل   هرکیمسه که   طوتر   درت شی
(ای پسر) (هرکس که) (دارد) (چار چیز)

دیکر درت دخی   اولور   موجود   دخی
(چار دیکرهم) (شود) (موجود) (نیز)

غضبه   ندامت ایتز   فائده
(خشم را) (نکند پشیمانی) (علاج)

عاقبت   رسوالق حاصل اولور   عنادجیدن
(عاقبت) (رسوایی آید) (ازلجاج)

کندی خشمنی   چونکه سوره   بر جاهل
(خشم خود را) (چونکه راند) (جاهلی)

اکا پشیمانلقدن بشقه   اولدی   برنتیجه
(جز پشیمانیش) (نبود) (حاصلی)

شکسز   کبردن   ظهور ایدر   عداوت
(بی کمان) (ازکبر) (خیزد) (دشمنی)

حاصل اولور   حقارت   تنبل وجوددن
(حاصل آید) (خواری) (از کاهل تنی)

هرکیمسه که   اولدی   کبردن   بوجه بیونلی
(هرکه) (کشت)(ازکبر) (بالاکردنش)

دوستلری اولور   انجام   اکا عدو
(دوستان کردند) (آخر) (دشمنش)

استعمال اولنور «تلخ» آجی دیمك «آخر» اولك مقابلیدرکه انجام دیمك «شیرین» طاتلی دیمك «کردد» کاف عجمك فتحیله کردیدن ویا کشتن مصدرندن فعل مضارع «صبر» هرکونه بلا یا ومصائبه تحمل و برکونه شکایتده بولنمامغه دیدلر «کدام» ادات استفهام معلوم اولەکه ادوات استفهام «آیا» «چند» «که» «چکونه» «چه» «چرا» «کی» «کو» «چسان» «کجا» «مکرهیچ» «چون» «کدام» «کویا» لفظلریدر و بو لفظلردن «آیا» استفهام مطلقەدە و «چند» کمیتده و «که» اشخاصده و «چکونه» وضعده و «چه» اشیاده و «چرا» سببده و «کی کو» زمانده و «چسان» طرزده و «کجا» مکانده و «مکرهیچ» انکارده و «چون» کیفیتده و «کدام کویا» تردیدده مستعملدر سالف الذکر اشخاصده مستعمل اولان «که» لفظنك جمعی «کیان» واشیاده مستعمل اولان «چه» لفظنك جمعی «چها» کلور «شتاب» کتاب وزننده اولەرق عجله دیمك «ابله» صفت مشبهه

«شمشیر» قلنج اضافتی بیانیهٔ «برنده» اسم فاعل «مرنجان» رنجانیدن مصدرندن نهی حاضر در اینجمنه دیمکدر «برجان» برجان است تقدیرنده زیرا جملهٔ اولیده برادات مذکور اولسه جمله ثانیەدە ذکردن کسب استغنا ایلدیکی قاعدهٔ موضوعه سندندر «صاحبش» آخرندەکی شین ضمیر غائبدر وبوشین اسمده مضاف

تنبللکی   هرکیمسه که   ایلیه   صنعت
(کاهلی را) (هرکه) (سازد) (پیشهٔ)

کلور   حقارتدن   آنك ایاغنه   کسر
(آید) (ازخواری) (بپایش) (تیشهٔ)

در بیان بی وفائی جهان

جهانده   بیلور میسین   کیم اولور   اعتبارلی
(درجهان) (دانی) (که کردد) (معتبر)

او کیمسه که   انك   پاك اولور   نظری
(آنکه) (اورا) (پاك می باشد) (نظر)

کیمسه   وفایی   اصلا کورمدی   زماندن
(کس) (وفا) (هرکز ندید) (از روزکار)

جور طوتر   آنك محبتله کیمسه‌یه بوقدر   ایشی
(جوردارد) (نیستیش بامهر) (کار)

او کیمسه که   غم کیجه‌لرکده   سکا اولدی   رفیق
(آنکه) (در شبهای غم) (شدباتو) (یار)

مسرت کوننده   دخی انی صور   البنده
(روزشادی) (هم بپرسش) (زینهار)

نعمت کوننده   اکر سن   مقارنت ایلرسك   کیمسه‌یه
(روزنعمت) (کرتو) (پردازی) (بکس)

محنت کوننده   سکا اولور   معین
(روزمحنت) (باشدت) (فریادرس)

الیه معناسنه اولور وفعلده وادوات آخرنده مفعولیت افاده ایدر وشین مذکورك ماقبلنی بعضیلر فتح ایله وبعضیلر کسر ایله تلفظ ایدرلر وبعضاً ضرورت وزن ایچون اسکان دخی اولنور «میدارد» مضارع «همه مردمان» فاعلی دوست مفعول اولی نیك کنند کانرا ثانیسی «دولتمند» ترکیب نسبی «تا» تعلیل «یابی» «یافتن» مصدرندن مضارع مخاطبدر بولورسین دیمك راحت مفعول صریحی درپیری ظرفیدر جمله‌سی جملهٔ تعلیلیه‌در «مدارا» بونده اتفاقدر «فروکشتن» مصدر مرکب معلوم اولەکه فارسیده مصدر یامفرد یاخود مرکبدر مصدر مفرد یادالیدر «کردن دیدن» کبی ویاتائیدر «رفتن کشتن» کبی اما مصدر مرکب اولدیغی صورتده بونکده جزؤ اولی یااسم اولور «سقط کفتن» «آغاز کردن» کبی ویاادا تدر «برآمدن» «دررفتن» وسائره کبی «فروکشتن» دخی قسم اخیردندر وبعضاً مصدر مرکبك جزؤ اولی عربی دخی اولور «رجوع کردن» کبی «مه» میمك

کسریله بیوك واولو دیمك «تر» ادات تفضیل «ایمن» همزه‌نك کسریله امین معناسنه در «ی» مصدریه «افزون» همزه‌نك فتحیله زیاده دیمك «باز» کرو «نتوان‌آوردن» عدم امکاندن کنایه‌در «آزار» الف ممدوده ایله اسم مصدردر بوراده متعدیدر اینجتمك دیمك «پادشاه» مراد خدا «آه» ندا «جرم» جیمك ضمیله ذنب دیمك «کذار» امر حاضر وعفو معناسنه اولدیغی تقدیرجه جرم مفعول صریحی واکر تجاوز معناسنه ایسه غیر صریحی درکه تقدیری از جرم مارادر «آمرزکار» غفار معناسنه صیغهٔ مبالغه دندر «نکوکار» آخرنده ایش معناسنه اولان کار ایله صفت مشبهه در «بی‌حد» بی‌اندازه دن بدلدر «روز و شب» بود کلمه‌سنك ظرف زمان حقیقیسی «اندر معاصی» ظرف مکان مجازیسیدر «یؤخذ نواصی» (یعرف المجرمون بسیماهم) آیتندن اقتباس اولنمشدر «طاعتی» نکرده‌نك مفعولی وباحضور دل اکا متعلقدر (لاتقنطوا) قنوطدن نهی درکه خیردن مأیوس اولمقدر یعنی «لاتقنطوا من رحمة الله» آیتندن اقتباس اولنمشدر «نفس وشیطان» زدك فاعلی و «راه من» مفعولیدر و «رحمت» باشدك فاعلی شفاعت خواه من مفعولیدر «چشم» بوراده امیددر «پاکم» اصلی پاك‌ام درکه بوراده اسمه متصل اولمغله مضاف الیه دوشمشدر «دم» نفسدر «اندران» ایکنجی برینك ظرفی جانم اولکی برینك

چونکه بوله سك — بر دولت — خدادن
(چون بیابی) (دولتی) (از مستعان)

اول دولت زمانده — کسلمه — دوستلر کدن
(اندران دولت) (مبر) (از دوستان)

تحقیق سکا — هر کیمسه که — وقت غمده یار اوله
(مر ترا) (هر کس که) (یار غم بود)

چونکه ایریشه — مسرت — رفیق ینه او اولور
(چون رسید) (شادی) (همان همدم بود)

از پندنامهٔ یکی از مشایخ کرام — درمدح کرم

ای کوکل هر کیم قویدی کرم سفره‌سنی — اولدی جهانك مشهوری صاحب کرم
(دلا) (هرکه بنهاد) خوان کرم * (بشد) (نامدار جهان) (کرم)

کرمك فوقنده دنیاده — ایش یوقدر * کرمدن دها رواجلی هیچ بازار یوقدر
ورای کرم) درجهان) کار نیست * وزین کرم تر) (هیچ بازار) نیست)

کرم سنی جهانك مشهوری ایلر * کرم سنی تحت تأمینده برمراد ایلر
(کرم) (نامدار جهانت) (کند) * کرم) (کامکار امانت) (کند)

درصفت تواضع

ای کوکل — اکر تواضعی ایدرسنك — اختیار
(دلا) (کر تواضع کنی) (اختیا)

اولور — دنیا خلقی — سکا — محب
(شود) (خلق دنیا) (ترا) (دوستدار)

تواضع زیاده ایلر — منصبی
(تواضع زیاده کند) (جاه را)

مفعول صریحیدر و «ازبدن» غیر صریحیدر «عاقل» مبتدا «آن باشد» آنست دیمکدر که خبر مبتدادر «او» مبتدا «شاکر بوده» خبری «نکهی» کاف عجمله بعده معناسنه ویاسی زائد وانکهی بودك ظرفیدر «قادر» بود کلمه‌سنك مفعولی «برنفس خود» قادره متعلقدر «پی» باء عجمینك فتحیله ایز معناسنه «دوان» صفت مشبهه «هرکو» اصلی هرکه اودر «بند» وزنده ومعناده قیدکبیدر «عقوبت» عمل قبیحك جزا وعذابیدر «بیزار» قورتلمق دیمکدر «ورنه» اصلی واکرنه «ب» تأکید بند بغلامق معناسنه اولان بستن مصدرندن امر حاضر «ب» ظرفیه «بند» بونده قیددر «هرکه» مبتدا مصراع ثانی خبری «زبانش» مبتدا بسته نیست خبری «ازعقوبت» رسته نیسته مقیددر چارچیز پاك ازچارچیز دیمکدر «هرکه» مبتدا «اهل ایمان» باشدك مفعولی وبعد الجمله مبتدایه صفت اولور «چارچیز» دارد کلمه‌سنك مفعول اولی پاك ثانیسی وبعد الجمله خبر مبتدادر «اهل» برنسنه‌نك خاصه سیدرکه اکا نسبت ایدرلر «اهل الله» کبی «عزیز» ذلیلك مقابلیدر ونادر بولنان نسنه‌یه دخی دیرلر کونش کبی واهل کماله عزیز دیدکلری نادر بولندقلریچوندر «حسد» انسان عدوسنك نعمتنه باقوب غیظ واضطرابه دوشمکدر بوایسه نعمتك محسوددن زائل وحاسده انتقالنك تمنی سنه سبب اولمغله حسد تمنی

زیرا کونشدن — ضیاسی واردر — آیك
(که ازمهر) (پرتو بود) (ماه را)

تواضع ایلر — هرکیم که — آدمدر
(تواضع کند) (هرکه هست آدمی)

یاقشمز — آدمدن — آدملکدن غیری
(نزیبد) (زمردم) (بجز مردمی)

تواضع اولور — سنك حرمتکی آرتدیریجی
(نواضع بود) (حرمت افزای تو)

ایلر — جنت اعلاده — سنك مقامکی
(کند) (در بهشت برین) (جای تو)

تواضع اولور — دوستلق سرمایه سی
(تواضع بود) (مایهٔ دوستی)

زیرا عالی اولور — دوستلق مرتبه‌سی
(که عالی بود) (پایهٔ دوستی)

تواضع — جنت قپوسنك مفتاحیدر
(تواضع) (کلید در جنت است)

عالیلکه — و منصبه — زینتدر
(سرفرازی) (وجاه را) (زینت است)

برکیمسه‌نك که — عادتی — تواضع اوله
(کسی راکه) (عادت) (تواضع بود)

منصبدن — وانك بیوکلکندن — فائده حاصل اولور
(زجاه) (وجلالش) (تمتع بود)

تواضع ایلر — انسانی — عالی
(تواضع کند) (مردرا) (سرفراز)

تواضع اولور — بیوکلره — شرف
(تواضع بود) (سروران را) (طراز)

مذكورده استعمال اولندى «چون» حرف شرطدر «شكم» شين معجمه‌نك كسريله قارندر «والسلام» آخر كلامده مستعمل تحيتدر وايماندار مرده صفتدر وشكم دارينك مفعول اولى پاك ثانيسى وجمله‌سى جملهٔ شرطيه «باشى» مضارع مخاطب مرد مفعولى جمله‌سى جزاء شرطدر «چاز چيز» مبتدا «آمد» جمله‌سى خبر «بزرك» بيوك ديمك وآمدك فاعلندن حالدر «خرد» خاء معجمه‌نك ضمى ورانك سكونيله اوفق ديمك «ليكن» لامك كسريله حرف استثنادر معناده‌مى نمايد اوزرينه داخلدر «در نظر» نمايده ظرفدر ونظر ايله مراد نظر عين دكلدر بلكه مقصود اعتبار عقلدر «يكى» مبتدا «زان» مبتدادن حالدر خصمست خبردر «باز» والثالث مقامنه‌در «بيارى» خبريدر «دل» مبتدا «ناخوش» خبرى خصم خصومتدن منازعه‌در «تا» ادات تنبيه «هركه» مبتدا «عدو» باشدك فاعلى و «حقير» مفعولى «نفير» عربيدر جزع واضطراب ونفرت وفرار بطريق الحرب عدويه خروجدر (دره) فاعلى «افروخته» مفعولى ومصراع ثانى جمله‌سى جزاء «عالمى» بينى‌نك مفعول اولى «سوخته» ثانيسى و «ازوى» سوخته‌يه متعلقدر «اكر» ان وصليه معناسنه «غموارى» «غمخواره»‌نك آخرنده اولان ها رسمى كتابت اولنورايسه كاف زائد ويامصدريه اولور واكرها كتابت اولنمزايسه كاف عجمى هاء

برکیمسه نك كه — عالى اولمق — باشنده‌در
(كسى راكه)(كردن كشى)(درسراست)

اندن تواضعى — بولمق — دهاخوشدر
(تواضع ازو)(يافتن)(خوش تراست)

تواضعى ايلر — عقللى — اختيار
(تواضع كند)(هوشمند)(كزين)

قور — ميوه‌لى دال — باشنى — يره
(نهد)(شاح پرميوه)(سر)(برزمين)

تواضعى طوتمه — مخلوقاتدن — اسيركمك
(تواضع مدار)(ازخلائق)(دريغ)

بوينى كيم — اندن — چكر — قلنج كبى
(كه كردن)(ازان)(بركشد)(چوتيغ)

تواضع — بيوك كيمسه‌لردن — ايدر
(تواضع)(زكردن فرازان)(نكوست)

سائل — اكر تواضع ايلرايسه — انك طبيعتدر
(كدا)(كرتواضع كند)(خوى اوست)

(درمذمت تكبر)

كبرايتمه — صاقين — اى چوجق • زيرابركون — انك الندن — دوشرسين
تكبرمكن)(زينهار)(اى پسر) * كه روزى)(زدستش) درآيى بسر

كبر — عالمدن اولور — لايقسز • عجيب كلور — بومعنا — عقلليدن
تكبر)(زدانابود)(ناپسند) * غريب آيد) اين معنى) ازهوشمند

كبراولور — جاهللرك عادتى • كبركلمز — وليلردن
(تكبربود)(عادت جاهلان) * تكبرنيايد)(زصاحب دلان)

رسيمدن بدل اولور غم يجى لك ديمك «بيارکى» خسته‌لكدر وكاف اولكى كبيدر «ورنه» واكرنكنى تقديرنده «خوف» باشدك فاعلى «مزاج كردك» فاعلى وبد مفعولى وبعدالجمله مشار اليهى بيان وكشفدر «حذر» خوفدر «توان» قدرتدر بورادده مضارع اولمغله ممكن اولور ديمكدر «ان ساعت» واى كلمه‌سنه ظرفيدر وواى مداپله كلمهٔ توجع وتحسردر آه واه فرياد معنا سنه «هركس» مبتدا مابعدنده اولان جمله كه رابطه سيله اكا صفتدر «چارديكر» شودك فاعلى وموجود مفعولى وبعد الجمله خبردر «راند» فعل مضارع «جاهل» فاعلى «خشم خود» مفعولى وجمله‌سى شرطيه‌در «جز» ادات استثنا «پشيمان» ندامتدر «ى» مصدريه «ش» ضمير متصل معناده نبوده قيددر يعنى نبودش جز پشيمانى ديمكدر «حاصلى» نبودك فاعليدر وبعد الجمله جزاء شرطدر «كاهل تن» وصف تركيبيدر «ى» مصدريه «هركه» مبتدا «كشت» فعل ماضى جمله سى اكا صفتدر «دوستان» كردندك فاعلى «دشمن» مفعولى «آخر كار» ظرفيدر وبعد الجمله خبردر «كاهلى» سازدك فاعليدر «پيشهٔ» صنعتدر صانع صنعتنى اوكنه الوب ايشلديكيچون پيشه دينلدى وآخرنده اولان ها علامت تخصيصدر وهمزه يايه توسل ايچوندركه اصلى «پيشه اى» وبو رادده يازائد وبدلى

كبر — شيطانى — حقيرايلدى • لعنت زندانه — مبتلاايلدى
تكبر)(عزازيل را)(خوار كرد * بزندان لعنت)(كرفتاركرد)

بركيمسه نك كه — عادتى — كبراوله • انك باشى غروريله تصوردن طلو اولور
(كسى راكه)(عادت) تكبربود * سرش) پرغروروازتصور) بود

چونكه بيلورسك كبر — نيچون ايلرسك • اكرايلرسك — سن خطاايلرسين
(چودانى)(تكبر)(چراميكنى) • اكرميكنى)(توخطاميكنى)

كبراولور — ادبارلغك سرمايه‌سى • كبراولور — بداصللغك اساسى
(تكبربود)(مايهٔ مدبرى) * تكبربود)(اصل بدكوهرى)

❋ درفضيلت علم ❋

انسان اوغلى — علمدن بولورشرف • حشمت ومنصب ومالدن كمال بولمز
(بنى آدم)(ازعلم يابد كمال * نه ازحشمت وجاه ومال ومنال

موم كبى تحصيل ايچون اريمك لازمدر — زيراعلمسز ممكن دكلدر خدايى اكلامق
چوشمع) ازپى علم بايدكداخت * كه بى علم) نتوان) خدارا شناخت

بركيمسه‌كه اولدى — ازلده طالعلى — تحصيل علمى — ايلدى اختيار
كسى راكه) شد) درازل) بختيار * طلب كردن علم) كرد)(اختيار)

عاقل كسه اولور — طالب علم — زيراواجليدر — دائما — علمك بازارى
(خردمند باشد)(طلب كارعلم) * كه كرمست)(پيوسته) بازارعلم)

تحصيل علم سكا اولدى فرض — وواجب اولدى انك ارقه سنده طولاشمق
(طلب كردن علم شدبرتو فرض)(ديكرواجب آمد پيش قطع ارض)

سكا علم — دين ودنياده — كافيدر — زيرا ايشك علمدن طوتر انتظام
(تراعلم)(دردين ودنيا)(تمام) * كه كارتو)(ازعلم كيرد)(نظام)

اولان همزه دخی زیاده اکده اکا تابعدر « تیشهٔ » هاء اصلیه ایله کسردر وآخرنده اولان همزه دخی اولکی کبیدر « آنکه » جواب استفهام ومبتدا در مابعدی خبری «نظر» می باشدك فاعلی و« پاك » مفعولیدر و « اورا » ده کی را لام جاره معناسنه اولوب نظره متعلقدر « زینهار » کلمهٔ زجردر« روزنعمت» اضافتی فی معناسنه در « تو » پردازی لفظنك آخرنده اولان ضمیرخطابی تأکیددر روزنعمت اکا ظرف وکس دخی اکا متعلقدر و بعد الجمله فعل شرطدر « فریادرس » جزاء شرطدر« اندران » مبر کلمسنه ظرفدر «مستعان»مراد الله تعالی در که وقت حاجتده عون ونصرت طلب اولنور آنکچون نعم المعین ونعم المولی ونعم النصیر دینلور « یارغم » اضافتی ادنا ملابسه ایچوندر تقدیری یارتو بود دراوقات غم در « همان » انجق وانجلین وهم اول وهمیشه معنالرینه در وجائز درکه مان ماندن مرخم اولوب بکزر معناسنه در « دل » کوکل « آ » حرف ندا « خوان » سفره کرمه اضافتی بیانیه « نامدار » وصف ترکیبی « کرم » بشدك فاعلی نامدار مفعولیدر « ورای کرم » اضافتی بیانیه وورا فوق معناسنه در ومبتدادر « کار نیست » خبر بدر « کند » فعل مضارع ایلردیمك « کرم »

اوکرنمه علمدن غیری اکر عاقل ایسك زیرا علمسز بولنمق غفلتدر
(میاموز) (جزعلم (کر عاقلی * که بی علم بودن بود) (غافلی)
کیت علمك اتکنی طوت محکم زیرا سنی ایصال ایلر جنته
(برو)(دامن علم) (کیر استوار * که علمت رساند) (بدارالقرار)

در صفت قناعت

ای کوکل اکر قناعتی اله کتوریرسك اقلیم راحنده ایلرسك حاکملك
(دلا) کرقناعت بدست آوری * دراقلیم راحت)(کنی) سروری
اکر فقیر ایسك شدتدن مضطر اولمه زیرا عاقل یانده مال دکرسزدر
اکر تنکدستی زسختی منال * که پیش خردمند هیچ است مال
قناعت هرحالده دها اولی در قناعتی ایلرهرکیم که طالعلیدر
قناعت بهرحال) (اولی ترست * قناعت کندهرکه نیك اخترست
نور قناعتدن شعله لندیر جانی زیرا ضیالی کونشدن اولور جهان
(زنورقناعت) (برافروز) جان *که روشن زخورشید باشد جهان

در صفت طاعت

طاعتدن چویرمز عاقللی باشی زیرا طاعتك فوقنده اولمز معرفت
زطاعت نه پیچد خردمند سر * که بالای طاعت) (نباشد)(هنر)
خدایه عبادت ایدیجی اول قصرطاعتده اوتوریجی اول
پرستندهٔ آفریننده) (باش * درایوان طاعت)نشیننده باش)
باشی متقیلك یقه سندن چیقار زیرا جنتدر متقی محلی
سر ازجیب پرهیزکاری برآر * که جنت بود)(جای پرهیزکار)

در صفت راستی

ای کوکل ایلرسك طوغریلغی اختیار اولور دنیا خلقی سکا محب
(ادلا)(کرکنی) راستی) (اختیار * شودخلق دنیا) ترا)دوستدر

فاعلی « نامدارجهانت» مفعولی ونامدارك جهانه وجهانك دخی ضمیره اضافتلری لامیه در « کامکار » وصف ترکیبی در بومراد دیمك اضافتی بیانیه « امانت » مصدر « کر » ادات شرط « تواضع » تفاعل بابندن مصدردر « کنی » مضارع مخاطب تواضع واختیار مفعوللری وتقدیری دلا کرکنی تواضع اختیار وکرکنی جمله سیله جمله شرطیه ومصراع ثانی جزادر « شود» مضارع « ترا » سکا دیمك «دوستدار » محب دیمك « زیاده » مصدروتواضع کند کلمه سنك فاعلی زیاده مفعول اولی جاه ثانیسی وجاه منصب دیمك « مهر » کونش پرتو بود کلمه سنك فاعلی ماه مفعولی از مهر پرتوی بیاندر تمت بعون الله تعالی

اوته دنبرو مکاتب رشدیه ده اوقونمقده بولنان « نصیحت حکما » نام رساله نك حقیقةً شاکردانجه منافع کلیسی کورنمکده بواندیشه دن مجرد شاکردانه برخدمت مفتخره اولمق اوزره « ذیل زبدهٔ کلستان » نامیله ترتیب وتنظیم قلنان شرح مختصر بوکره بتوفیقه تعالی سایهٔ معارفوایهٔ جناب خلافتپناهیده رسیدهٔ حسن ختام اولمسیله مطالعه سنه تنزل بیوران ذوات معارفندان ندن واقع اولان خطایا سنك عفو بیورلمسی متمنادر

چویرمز باشی طوغریلقدن عقللی زیرا طوغر یلقدن نام اولور عالی
نه پیچد) سر) ازراستی) هوشمند * که ازراستی)(نام کردد)(بلند)
سنك اولورایسه طوغریلق طبیعتنده بیك آفرین سنك طبیعتنه اولسون
(ترا) کر بود) راستی (درنهاد * هزارآفرین) برنهاد تو)(باد)
نفسی طوغریلقدن اوررسك صبح کبی ظلمت جهالتدن طوترسك کناری
(دم) ازراستی)کرزنی) صبح وار * زتاریکی جهل) کیری) کنار)
تکلم ایتمه طوغریلقدن بشقه صاقن زیرا طوغر صاغ وصولك شرفنی
(مزن دم) بجزراستی) زینهار) * (که داد)(فضیلت یمین ویسار)
طوغریلقدن ایو عالمده ایش یوقدر زیراطوغریلق کلبننده دیکن یوقدر
به ازراستی) درجهان) کارنیست * که درکلبن راستی) خارنیست)
برکیمسه یه که کذابلق اولدی ایش قنده یوم قیامتده اولور خلاص
(کسی راکه) ناراستی)کشت) کار * بکجا) روزمحشر) بود)رستکار
کذابلقدن فنا برایش یوقدر که اندن کوزل نام اولور محو
(زناراستی) (نیست کاری بتر) * (کزو)(نام نیکو)(شود)بی ثمر)

در مذمت کذب

برکیمسه نك که اوله لساننده کذب قلبك قندیلنده اولمز ضیا
(کسی راکه کردد) زباندروغ * (چراغ دلش را) نباشد(فروغ)
یلان انسانی وقارسز ایلر یلان انسانی محجوب ایلر
(دروغ) آدمی را)کندبی وقار) * دروغ آدمی را) کندشرمسار
یلان ای برادر اصلاسویله مه که یلانجی اولور حقیر واعتبارسز
(دروغ)(ای برادر)(مکوزینهار)* که کاذب بود) خواروبی اعتبار
یلانجیدن ایلر عقللی عار که انی برکیمسه کتورمز صایی یه
(زکذاب) (کیردخرمند) (عار)* که اورا)(نیاردکسی)(دوشمار)

بده ترتيب

خیری پاشازاده

احمد نظام الدین

ارکان حربیه بکباشیلرندن

صاتیلان محللر

مقدما موقع انتشاره قونیلان (زبدۀ کلستان) جزؤلرینك ظهرینه ذیل نامیله نشر اولنه‌جغی بیان اولنان اشبو رساله بوکره بتوفیقه تعالی نشر اولنمشدر . ومذکور رساله حکاکلرده شرکت صحافیه ایله حافظ شاکر وایرانی حاجی حسین افندیلرایله باب عالی جاده‌سنده کتابجی عراکل وقره‌بت وقصبار افندیلر دکانلرنده صاتلمقده اولدیغی کبی سائر کتاب صاتیلان محللرده دخی بولنور .